

2. ARHITEKTUUR

➤ **põhitegevusala**

- arhitektuur

➤ **sidustegevusala**

- ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine

	2019. a	sh põhitegevusala	sh sidustegevusala
Ettevõtete arv:	1 388	623	765
Hõivatute arv:	3 700	1 200	2 500
Tulu (mln eurot):	208,8	57,9	150,9

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	5
2.1. PAKKUMINE	6
2.1.1. ARHITEKTUUR - ETTEVÕTETE ARV, TÖÖTAJATE ARV JA MÜÜGITULU	7
2.1.2. SUUREMAD ETTEVÕTTED	11
2.1.3. ALAVALDKONDADE ÜLEVAATED	12
2.1.3.1. Sisearhitektuur	12
2.1.3.2. Maastikuarhitektuur	13
2.1.3.3. Sidusala – ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted.....	14
2.1.4. EKSPORT.....	18
2.2. NÕUDLUS	20
2.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	24
2.3.1. RIIKLIKUD TOETUSMEETMED	24
2.3.2. ORGANISATSIOONID	28
2.3.3. SEOSED TEISTE VALDKONDADEGA JA LOOMEMAJANDUSE SEES	29
2.4. HARIDUS	32
2.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED, TAKISTUSED	36
2.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 aastaks	38
8.7. EKSPERDID	39
Lisa 2.1. Arhitekti- ja inseneritegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikatsioonis (EMTAK 2008)	40
Lisa 2.2. Arhitektitegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikatsioonis (EMTAK 2008).....	41

SISSEJUHATUS

Arhitektid on loovisikud, kelle looming kujundab elukeskkonda, nii ehitisi kui asumeid, linna- ja maamaastikke, hoonete interjööri. Arhitektuurist sõltub olulisel määral see, kuivõrd kaunis, harmooniline, inimsõbralik, turvaline ja tervislik on inimest ümbritsev elukeskkond.

Elukeskkonna kvaliteet sõltub arhitekti kui selle keskkonna kavandaja professionaalsusest ja kutseeetikast. Arhitektide loomingulist mõtet ja loomingu kvaliteeti suunavad ja piiravad tellijate soovid, rahalised võimalused, tähtajad, ehitusnormatiivid, tehniliste lahenduste võimalused, omavalitsuste haldussuutlikkus jm. Arenenud Euroopa riikides tunnustatakse arhitektuuri kui üht kultuuri ja elukeskkonna osa. Riik kui kodanike põhiõiguste tagaja peaks vastutama elukeskkonna eest ja tagama, et ruumiline keskkond muutustega ei halveneks.

Arhitektuurse projekteerimisega on tihedalt seotud ehituslik insener-tehniline projekteerimine, mis aitab teostada arhitektuursete projektide ehitustehnilise lahenduse. Sidusvaldkonna, inseneritehnilise projekteerimise ettevõtted osutavad muidki ehituskonsultatsiooni teenuseid. Suuremad ehitus-konsultatsiooni ettevõtted ja inseneribürood täidavad sageli projekteerimisel peaprojekteerija rolli, kandes vastutust projekti erinevatest osadest terviku kujundamisel. Projekteerimise peatöövõttu teeb ka osa arhitektuuribüroosid.

Töö eesmärgiks on arhitektuuri valdkonna majandustegevusest ülevaate saamine ja vastavate näitajate väljatoomine (ettevõtete arv, töötajate arv, müügitulu jm). Lisaks on antud ülevaade arhitektuuri tugiorganisatsioonidest, riiklikust rahastamisest, hariduse saamise võimalustest, valdkonna tugevustest, nõrkustest, arenguvõimalustest ja ohtudest (SWOT). 3-5 aasta arenguproгноos ja SWOT on läbi arutatud valdkonna esindajatega.

Arhitektuur tegevusalade klassifikatsioonis

Ülevaate koostamisel kasutatud andmestik tugineb ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruannetele. Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) kohaselt on ettevõtetel võimalik liigitada end arhitektitegevuste valdkonda (tegevusala 71111) või ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise alale (71121). Ettevõtetel on majandusaasta aruannetes võimalik eristada ka mitut tegevusala (jaotatud müügitulu alusel). Neil andmeil on paljudel ehitusliku projekteerimise ettevõtetel arhitektitegevused üheks tegevusalaks.

Käesolevas, arhitektuuri kui loomemajanduse ühe valdkonna uuringus on vaatluse alla võetud ettevõtted, kes majandustegevuse aastaaruannete esitamisel Äriregistrile on märkinud põhitegevusalaks arhitektitegevused (EMTAK tegevusala 71111). Lisaks on sidusalana vaatluse all ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted (EMTAK tegevusala 71121; vt lisa 2.1). Käesolevas töös on eelnimetatud tegevusalade ettevõtteid käsitletud vastavalt põhitegevusalale kas arhitektiettevõtete või ehitusliku projekteerimise ettevõtetena. Arhitektuurne projekteerimine ja nõustamine ning planeerimine on arhitektiettevõtete peamised tegevusalad, kõige levinumaks ettevõtluse vormiks on väikesed arhitektuuribürood.

Eraldi on esile toodud veel maastikuarhitektuuri ja sisearhitektuuri ettevõtted. Maastikuarhitektuuri ettevõtted liigituvad samuti üldisesse arhitektitegevuste valdkonda (EMTAK 71111).

Sisearhitektuuriettevõtted määratlevad end erinevalt – osa disaini alale (EMTAK 74101) ja osa arhitektitegevuste alale (EMTAK 71111). Käesolevas töös on arhitektuuriettevõtete hulgas esile toodud ka sisearhitektuuri ettevõtete grupp, kuid see ei peegelda kogu sisekujunduse ja sisearhitektuuriga tegelevate ettevõtete spektrit, sest osa sisekujundusega tegelevaid ettevõtteid on ikkagi disaini valdkonnas. Nii sise- kui maastikuarhitektuuril võiks olla oma tegevusala kood, mis võimaldaks neist valdkondadest paremat ülevaadet saada.

LÜHIKOKKUVÕTE

Arhitektuur kuulub loomemajanduse tuumikvaldkondade hulka. Käesolevas ülevaates käsitletakse arhitektuuri arhitektuuriettevõtete alusel, sealhulgas on püütud sisearhitektuuriga ja maastikuarhitektuuriga tegelevaid ettevõtteid tuua esile eraldi grupina. Erinevalt mitmest teisest kultuuri- ja loomemajanduse alast saab arhitektuurisektor enda põhitulu äriettevõtluse vormis tegutsedes. ORiikliku rahastamise kaudu toetatakse arhitektide loomeliitude tegevust ja Eesti Arhitektuurikeskuse tegevust, Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapital toetab samuti arhitektuuriga seotud ettevõtmisi.

Arhitektide loomingulist tööd täiendab ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine, mida käesolevas ülevaates on käsitletud seotud tegevusalana. Selle ala suuremad, laia teenuste spektriga ettevõtted tegelevad ka arhitektuurse projekteerimise ja planeerimisega.

Käesoleva uuringu andmeil oli 2019. aastal Eestis 615 arhitektuuriettevõtet, sealhulgas 97 ettevõtet sisearhitektuuri alal ja 47 maastikuarhitektuuri alal. Võrreldes eelmise vaatlusega 2015. aastal, on arhitektuuriettevõtete arv 12% kasvanud, töötajate arv (1100 töötajat) on suurenenud vähem. Hõive kasv jäi tagasihoidlikumaks ka meetodika muutuse tõttu¹ Töötajate arvus ja müügitulu arvestuses võib esineda väikest kattuvust, sest sageli töötatakse mitmes ettevõttes. Keskmiselt on ettevõttes 1,8 töötajat. Äriettevõtete 2019. aasta müügitulu 56 mln eurot ületas 2007. aasta ehitusbuumi aegse taseme.

Füüsilisest isikust ettevõtjana töötavate arhitektide arv on jätkuvalt langustrendil, 2019. aastal oli neid 80 ringis. s.o ligi 10% vähem kui viie aasta eest. Mittetulundusühinguid (MTÜ-d) oli uuringus 8.

Erinevates ettevõtlusvormides kokku oli arhitektuurisektori müügitulu 2019. aastal 57,9 mln eurot (2015. aastal 38,8 mln €), rentaablus (keskmiselt 12%) oli veidi tõusnud võrreldes 2015. aastaga (10%). Riigieelarve ja Kultuurkapital rahastasid arhitektuurivaldkonna tegevusi kokku 1,2 mln euroga, eesmärgiks arendada ja hoida head avalikku ruumi. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) vahendusel sai arhitektuurivaldkond lisarahastust arendustegevusteks Euroopa Liidu tugifondidelt 2019. aastal ligikaudu 0,3 mln eurot. Avaliku sektori panus arhitektuurivaldkonda oli seega kokku 1,5 mln eurot.

Sidusalal - ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise alal on ettevõtteid oluliselt rohkem, kuid kõik ei oma otsest seost arhitektuuri või projekteerimisega. Uuring hõlmas 2019. aastal sidusalal 765 äriettevõtet 2385 töötajaga, FIE-sid oli 115, seega oli sidusalal hõivatuid kokku 2500, müügitulu saadi 150,9 mln eurot. Koos sidusalaga oli müügitulu arhitektuuri valdkonnas 208,8 mln eurot (2019. a).

Väliturule on teenuseid osutanud rohkem suuremad sidusala ettevõtted (13,1 mln euro eest 2019. a) kui arhitektuuriettevõtted (1,7 mln euro eest). Viimastel aastatel on nõudlus arhitektiteenustele Eestis olnud suurenenud, mistõttu vabu ressursse väliturul konkureerimiseks ei ole palju. Välistungudel konkureerimist raskendab ettevõtete väiksus.

Viimastel aastatel on arhitektuurse projekteerimise turule head positiivset mõju avaldanud kutsetunnistuste süsteemi reaalne toimimine. Arhitektide huvi kutsetunnistuse omamise vastu on tõusnud ja väljaantud kutsetunnistuste arv suurenenud (tabel 2.3). 2022. aasta veebruaris oli Eestis 57 arhitekt-eksperiti (tase 8), 11 sisearhitekt-eksperiti (tase 8) ja 7 maastikuarhitekt-eksperiti (tase 8).

Hästi on edenenud ruumihariduse tutvustamine üldhariduses – valikainena mõnedes gümnaasiumides ja huvikoolina alg- ja põhikooli astmele Tallinnas Soolalaos (www.arhitektuurikool.ee), eesmärgiks ruumilise mõtlemise arendamine arhitektide juhendamisel maast-madalast.

¹ 0-töötajaga ettevõtetele lisati 2019. aastal arvestuslikult üks töötaja alates 8670 eurosest ettevõtte käibest.

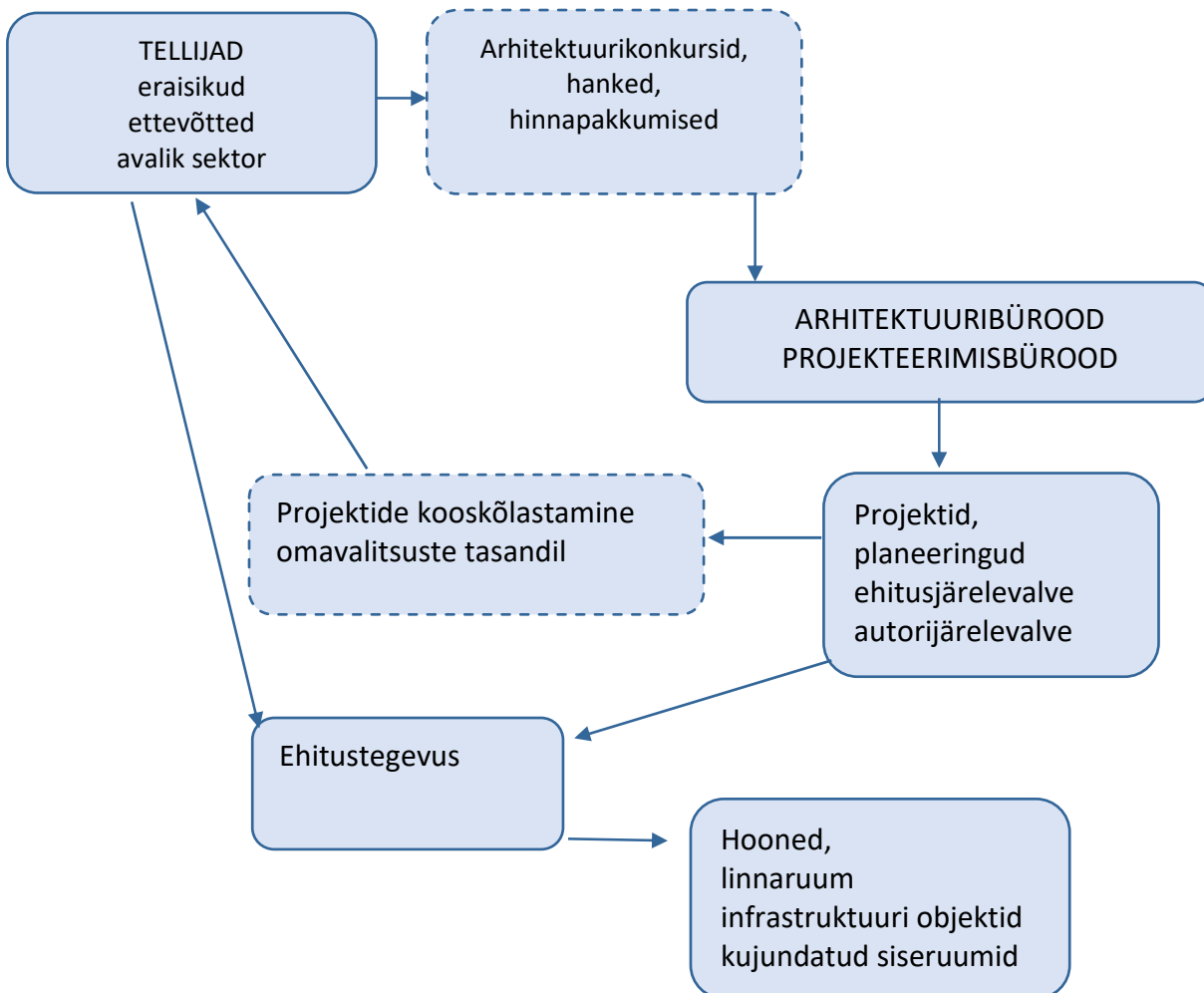
2.1. PAKKUMINE

Arhitektuuriteenuseid pakuvad peamiselt arhitektuuriettevõtted, samuti projekteerimisettevõtted, kus lisaks arhitektuurile tegeldakse ka insener-tehnilise projekteerimisega. Arhitektid võivad osaleda arhitektuurikonkurssidel, pakkudes välja enda loomingulisi ideid ja kavandeid. Arhitektide looming jõuab eskiisprojektist ehitiseni pikema protsessi tulemusena.

Arhitektide loominguga jõudmisel reaalse hoone, ehitise, elluviidud planeeringu, sisekujunduse või maastiku ruumilise kujundamise kaudu on oluline roll tellijail, samuti omavalitsustel, kellega projekte kooskõlastatakse (joonis 2.1). Arhitektuurne idee läbib teel teostuseni mitmeid loomeahela etappe, mis võivad mõjutada esialgset kavandit. Kui arhitektide loomingust lähtuvalt valmib lõpuks hoone, sisaldub selle väärtuses juba ka ehitismaksumus.

Arhitektuurse projekteerimise teenuseid pakuvad nii arhitektuursele projekteerimisele spetsialiseerunud arhitektuurbürood kui ka laiemate tegevusväljaga projekteerimisbürood.

Joonis 2.1 Arhitektuurivaldkonna väärtusahel

2.1.1. Arhitektuur - ettevõtete arv, töötajate arv ja müügitulu

2019. aastal oli Eestis 615 arhitektuuri alal tegutsevat äriettevõtet kokku 1102 töötajaga (tabel 2.1), sh neist 603 tegeles arhitektuuriga põhitegevusena, 12 kõrvaltegevusena. Levinuim ettevõtetusvorm on osaühing.

Füüsilisest isikust ettevõtjatena (FIE-na) töötas 82 arhitekti, FIE-na töötamine on aegamööda vähenenud. Arhitektuurivaldkonnaga tegelevaid mittetulundusühinguid oli 8, kokku 16 töötajaga, sh MTÜ Eesti Arhitektuurikeskus. Arhitektide erialaliite MTÜ-de gruppi arvestatud ei ole.

Viimase nelja aastaga ei ole üldpilt eriti muutunud. Ettevõtted on valdavalt väikesed, ühe-kahe arhitekti bürood, keskmiselt on ettevõttes 1,8 töötajat (2015. aastal 1,9). Suuremaid ettevõtteid on napilt, üle 10 töötaja on 11 ettevõttel (2%-l), 3-10 töötajaga ettevõtteid on 79 (12%). Enamik ettevõtteid on ühe töötajaga (344 ehk 56%) ja 17%-l (103-l) täistööajaga töötajaid majandusaasta aruandes näidatud ei olnud. Seega on üle ühe töötaja vaid 168-l ettevõttel (27%-l; joonis 2.2). Lisaks töötab arhitekte ka suuremates projektbüroodes, kus arhitektuur on üheks tegevusalaks, samuti avalikus sektoris. Kohalikes omavalitsustes töötavate arhitektide arvu kohta esialgu andmed puuduvad. Osa arhitekte võivad samaaegselt olla tegevad mitmes ettevõttes. Paljud ühemehe bürood on sageli projektipõhise lepinguga töö suuremates büroodes, ehk siis teevad alltöövõttu suurematele büroodele, kuid nad ei kajastu suurema büroo töötajate arvus vaid üksikprojekteerijana.

Käesolevas ülevaates on sarnaselt teiste loomemajandusaladega arvestatud üks hõivatut ka neile ettevõtetele, kes töötajate arvuks on 2019. aasta majandusaasta aruandes märkinud nulli, kui kel oli müügitulu vähemalt 8670 eurot (mis ületas kehtinud miinimumpalga taseme aastast).

Võrreldes 2015. aastaga on arhitektuuriettevõtete arv suurenenud rohkem (12%) kui töötajate arv (1%). Töötajate arvu vähesema kasvu näitaja tuleneb ka metodika erinevusest võrreldes eelmise uuringuga, kus oli lisatud üks hõivatut ka väiksematele 0-töötajaga ettevõtetele.

Arhitektuuri märgivad ühe tegevusalana sageli ka ehitusliku projekteerimise ettevõtted, samuti mõned ehitusettevõtted. Maastiku- ja sisearhitektuuriettevõtetel võib põhitulu mõnikord tulla maastikuhooldusest või sisustustoodete müügist.

Kuna arhitektuuriettevõtetel nõudlus aastatel 2016-2019 kasvas, suurenes müügitulu 56,3 mln eurole, mis oli 50% suurem kui 2015. aastal ja ületas ka 2007. aasta buumiaegse taseme (53 mln €; tabel 2.1). Nõudluse kasvu tagas nii avaliku kui erasektori tellimuste mahu suurenemine. Ettevõtte keskmine müügitulu oli 2019. aastal 91,5 tuhat eurot (2015. a 67 tuh €, 2011. a 56 tuh €), mediaankeskmise ettevõtte tulu oli siiski vaid 26,5 tuhat eurot.

Tulu töötaja kohta on tõusnud 51,1 tuh eurole (2015. a 34,4 tuh €, 2011. a 31,5 tuh €). Ettevõtete rentaablus (keskmiselt 12%) on kõrgem kui 2015. aastal (10%).

Arhitektiettevõtetes oli niisiis 2019. aastal kokku 1200 hõivatut, sh 1102 äriettevõtetes ja 16 MTÜ-des, lisaks 82 füüsilisest isikust ettevõtjat. Müügitulu arhitektiettevõtete sektoris oli 2019. aastal 57,9 mln eurot (sh 56,3 mln € äriettevõtetel, 0,3 mln € MTÜ-del ja 1,3 mln € FIE-del).

Müügitulu näitaja võib sisaldada osalt topeltkäivet ettevõtete vahelise alltöövõtu arvel, samuti võib töötajate arvus osalt esineda ettevõtete vahelist kattuvust.

Liites ettevõttest saadud tulule (müügitulule) avaliku sektori tugi, mis arhitektuuri valdkonnas oli 2019. aastal kokku vähemalt 1,5 mln eurot (sh riigieelarvest, Kultuurkapitalist ja EAS poolt, peamiselt

loomeliitudele ja Eesti Arhitektuurikeskusele; tabel 2.14), oli valdkonna kogutulu 59,4 mln eurot. Avaliku sektori toetused moodustavad arhitektuuri valdkonna kogutulust väikese osa (2,5%).

Avalik sektor toetab riigieelarvest eesti arhitektuuri edendamise eesmärgil kolme loomeliidu ja Eesti Arhitektuurikeskuse tegevust. Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitalist on võimalik teistelgi ühingutel ja erasikutel taotleda toetusi arhitektuuriga seotud ettevõtmisteks. Avaliku sektori toetuste hulka on arvestatud ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaudu saadud sihtotstarbelised toetused.

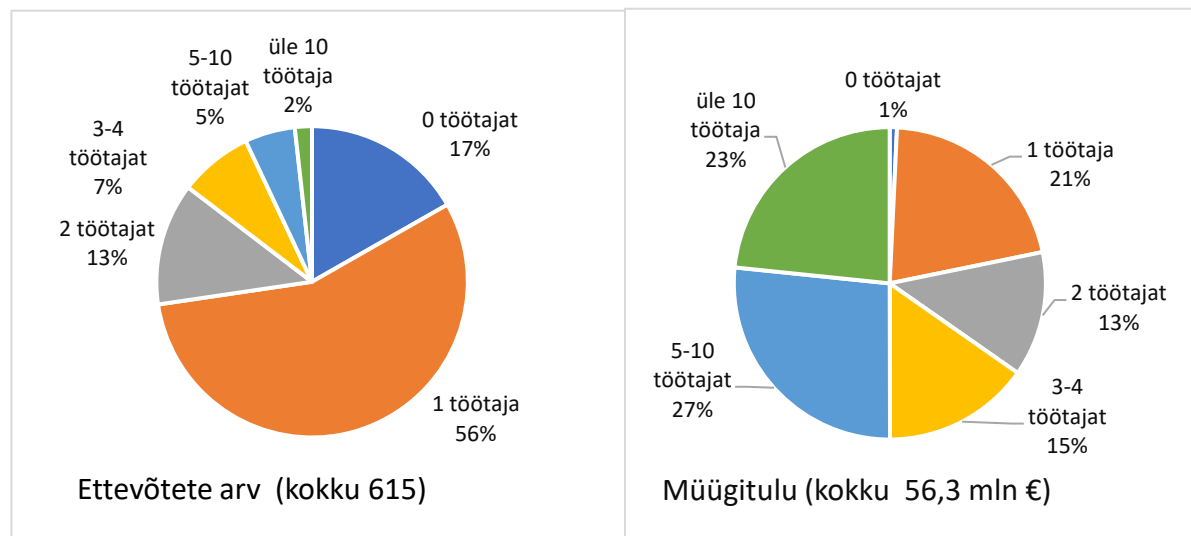
Arhitektuuriettevõtted paiknevad ülekaalukalt Tallinnas. Harjumaa aadressidel tegutses 2019. aastal 73% ettevõtetest (455), sh 62% Tallinnas (384), Tartumaal töötas neid 11% (68), mujal märksa vähem.

Tabel 2.1. Arhitektuuriettevõtete põhinäitajad 2007–2019

	2007	2008	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015 %
ARHITEKTUURIEETEVÕTTED						
Äriettevõtete arv	395	446	440	538	615	12
Töötajate arv	1170	1103	778	1092	1102	1
Müügitulu, mln €	52,7	40,3	24,5	37,6	56,28	50
Kasum, mln €	9,9	4,4	2,1	3,6	6,8	89
Rentaablus, %	19,1	10,8	8,5	10,0	12,1	21
Eksporditulu, mln €	0,4	1,7	1,7	0
Sh ettevõtted, kel arhitektuur on kõrvaltegevusala						
Töötajate arv	50	16	
Müügitulu, tuh €	1,8	0,7	
FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJAD (FIE-d)						
FIE-de arv	116	90	82	-9
FIE-de müügitulu, mln €	0,8	1,0	1,33	30
MITTETULUNDUSÜHINGUD (MTÜ-d)						
MTÜ-de arv	5	8	60
Töötajate arv	8	16	100
Ettevõtlustulu, tuh €	0,2	0,32	50
ARHITEKTUURI TEGEVUSALA KOKKU						
Äri- ja mittetulundusühingute arv				543	623	15
Hõivatute arv kokku				1190	1200	1
Müügitulu kokku, mln €	25,3	38,8	57,93	49
Avaliku sektori toetus, mln €	1,5	1,5	0
Kogutulu, mln €	40,3	59,4	47

Allikad: Äriregister, FIE-d: Statistikaamet

Joonis 2.2 Arhitektiettevõtete arvu ja nende käibe jagunemine töötajate arvu järgi 2019, %

Allikas: Äriregister

Füüsilisest isikust ettevõtjana töötas 2019. aastal üle 80 arhitekti. Seda ettevõtluvormi eelistavate arhitektide arv on väikesel langustrendil sarnaselt FIE-de arvuga Eestis tervikuna (tabel 2.2). FIE-dena töötavate ehitusinseneride arv on samuti vähenemas. Mõlemas grupis lisandub uusi FIE-dest ettevõtjaid vähe, registrist kustutamine on olnud aktiivsem, eriti 2017 ja 2021 aastal. Ettevõtlustulu on nii FIE-dest arhitektidel kui ehitusinseneridel siiski viimastel aastatel kasvanud.

Tabel 2.2. Füüsilisest isikust ettevõtjad 2011–2019

Tegevusala	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015 %
Arhitektitegevused				
Tulu deklareerinud FIE-de arv	116	90	82	-9
Tulu kokku, tuh €	811,2	1 004,6	1 331,1	33
Tulu keskmiselt FIE kohta aastas, tuh €	7,0	11,2	16,2	45
Sidusala: Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine				
Tulu deklareerinud FIE-de arv	196	158	115	-27
Tulu kokku, tuh €	1 300,6	1 238,3	1 382,8	12
Tulu keskmiselt FIE kohta aastas, tuh €	6,6	7,8	12,0	54
FIE-de arv põhi- ja sidusalal kokku	315	248	197	-21
FIE-de tulu põhi- ja sidusalal kokku, tuh €	2 122,8	2 242,9	2 713,9	21

Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

Majandustegevuse registris (MTR) oli 2022. aasta veebruaris registreeritud 2924 projekteerimisega tegelevat ettevõtet (aktiivsed kanded), sh ka ehitusettevõtted, kinnisvaraettevõtted jt. Registreeringuid on aastatega juurde tulnud (2018. a veebruaris oli neid 2 855, 2013. a 2 524). Alates 2018. aastast saavad ka sise- ja maastikuarhitektuuriga tegelevad ettevõtted end majandustegevuse registris registreerida.

Arhitektuuri valdkonnas ehitusloakohustuslikke ehitisi projekteeriva ettevõtjana tegutsemiseks on vajalik **kutsetunnistusega** vastutava spetsialisti olemasolu. Kutsekvalifikatsiooni tõendavaid kutsetunnistusi väljastavad erialaliitude kutsekomisjonid. Arhitektuurse projekteerimise alal kehtib alates 2017. aasta jaanuarist kutsekvalifikatsiooni nõue, varem sai ettevõtja kvalifikatsiooni tõendada ka erialast haridust ja töökogemust näitavate dokumentidega. Alates 2018. aastast on toimunud üleminek kutsepõhisele pädevuse tõendamisele ka projekteerimise, ehitusprojekti ekspertiisi, ehitusuuringute, ehitise auditi ning omanikujärelevalve tegevusaladel. Ekspertide hinnangul toimib kutsetasemete süsteem viimastel aastatel oluliselt paremini.

Arhitektuuri alal kehtivaid kutsetunnistusi oli 2022. aasta veebruari alguse seisuga välja antud 801 (tabel 2.3), kutsetunnistust omavate arhitektide arv kasvas nelja aastaga 34%. Et olla ettevõttes vastutavaks isikuks, on praegu nõutav *volitatud arhitekt, tase 7*-le vastav kutsekvalifikatsioon. 2018. aastast laienes väiksemamahuliste ehitusloakohustuslike ehitiste projekteerimise õigus ka diplomeeritud arhitektidele.

Arhitektuuri, sisearhitektuuri ja maastikuarhitektuuri alal tervikuna oli kõige kõrgema kutsetasandiga *volitatud 8. eksperditasemega spetsialiste* kokku 75, *volitatud 7. kutsetasemega spetsialiste* kokku 530. Erialaliitude juures töötavate komisjonide ja õppeasutuste poolt välja antavad kutsekvalifikatsioonile vastavad kutsetunnistused registreeritakse SA Kutsekojas.

Eesti Arhitektide Liit on kutse andja õiguste saamisest alates andnud kutseid kolmele kutsetasemele:

- diplomeeritud arhitekt, tase 7
- volitatud arhitekt, tase 7
- volitatud arhitekt-ekspert, tase 8.

Kutsetunnistuste andja sisearhitekti kutsetele on Eesti Sisearhitektide Liit ja maastikuarhitekti kutsetele Eesti Maastikuarhitektide Liit. Ruumilise keskkonna planeerija kutsetunnistusi annab välja Eesti Planeerijate Ühing.

Tabel 2.3. Kutsekojas registreeritud arhitektuuri alal kehtivate kutsetunnistuste arv

Kutsetase	Arv veebruaris 2018	Arv mais 2021	Arv veebruaris 2022
Volitatud arhitekt, ekspert, tase 8	27	54	57
Volitatud arhitekt, tase 7	397	415	425
Diplomeeritud arhitekt, tase 7	69	118	133
Sisearhitekt-ekspert, tase 8	2	7	11
Volitatud sisearhitekt, tase 7	40	68	77
Diplomeeritud sisearhitekt, tase 7	6	16	24
Sisearhitekt, tase 6	1	5	4
Volitatud maastikuarhitekt, ekspert, tase 8	-	7	7
Volitatud maastikuarhitekt, tase 7	22	26	28
Ruumilise keskkonna planeerija, tase 7	34	40	35
Kokku	598	756	801

Allikas: SA Kutsekoda

2.1.2. Suuremad ettevõtted

Kuigi arvulises ülekaalus on pisikesed ettevõtted, saadi pool arhitektuuriettevõtete müügitulust vähemalt 5 töötajaga äriettevõtetes, keda oli kokku 43.

Suurima müügituluga ettevõtted olid 2019. aastal Sirkel & Mall AS, KOKO Arhitektid OÜ, Kadarik Tüür Arhitektid OÜ, Arhitektuuribüroo Pluss OÜ ja Novarc Grupp OÜ (osategevusena). Uued ettevõtted TOP 10-s on Kadarik Tüür Arhitektid OÜ, Arhitektibüroo Korrus OÜ ja PIN Arhitektid OÜ. TOP 10 ettevõtetest enamik paikneb Tallinnas, üksnes Projekt O2 OÜ Tartus.

TOP 10 ettevõtete müügitulu oli 2019. aastal kokku 13,5 mln eurot, eksporditellimusi oli pooltel. TOP 10 ettevõtete turuosa moodustas 2019. aastal 24% kõigi arhitektiettevõtete müügitulust (2015. a 26%).

Tabel 2.4. Suuremad arhitektuuriettevõtted müügitulu alusel 2015 ja 2019

2015	Müügi- tulu, tuh €	Töö- tajate arv	2019	Müügi- tulu, tuh €	Töö- tajate arv
1 KOKO Arhitektid OÜ	1200	18	Sirkel & Mall AS	1830	23
2 Arhitektuuribüroo Pluss OÜ	1117	14	KOKO Arhitektid OÜ	1824	32
3 Sirkel & Mall AS	1086	24	Kadarik Tüür Arhitektid OÜ	1437	10
4 Novarc Grupp AS*	1017	17	Arhitektuuribüroo Pluss OÜ	1406	14
5 Projekt O2 OÜ	978	4	Novarc Grupp AS*	1361	21
6 Amhold AS*	914	14	Projekt O2 OÜ	1292	12
7 Nord Projekt AS	899	19	Arhitektibüroo Korrus OÜ	1247	20
8 Arhitekt Tarbe OÜ	833	1	Arhitekt 11 OÜ	1042	24
9 Arhitekt 11 OÜ	602	8	Allianss Arhitektid OÜ	1027	6
10 Allianss Arhitektid OÜ	581	4	PIN Arhitektid OÜ	1027	10
Kokku TOP 10	9 227	123	Kokku TOP 10	13 493	172
TOP 10 osakaal, %	26	12	TOP 10 osakaal, %	24	16

*arhitektuuri osa müügitulust ja töötajate arvust

Allikas: Äriregister

2019. aasta arhitektuuripreemiate jagamisel leidis rohkelt tunnustust Eesti Kunstiakadeemia (EKA) hoone Tallinnas Põhja pst 7, mis sai aastapremia nii Arhitektide Liidult, Sisearhitektide Liidult kui Kultuurkapitalilt. Hoone autorid olid KUU arhitektid (Joel Kopli, Koit Ojaliiv jt), sisearhitektuuri osas Pink OÜ arhitektid, maastikuarhitektuuri poolelt Kino Maastikuarhitektid OÜ, ehitajaks Astlanda Ehitus OÜ².

2019. aasta Kultuurkapitali arhitektuuri valdkonna peapremia pälvis Arvo Pärdi Keskus Laulasmaal (Nieto Sobejano Arquitectos, kohalikud partnerid AB Luhse & Tuhal ja NÜÜD Arhitektid), mis valmis 2018. aastal.

² www.arhitektuuripreemiad.ee

2.1.3. Alavaldkondade ülevaated

2.1.3.1. Sisearhitektuur

Sisearhitektid tegelevad hoonete interjööri kavandamise ja kujundamisega. Sisekujunduse projekteerimisega tegelevad ka üldarhitektid.

Sisearhitektuuribürood liigitavad end majandusaasta aruannetes Äriregistrile osalt tegevusalale *arhitektitegevused* (EMTAK kood 71111) osalt *disainerite tegevuse* (74101) hulka. Seetõttu on vaatlusalusesse sisearhitektibüroode gruppi võetud ettevõtteid ka disaini alalt, kuid nimekiri ole täielik ja sisearhitektuuriettevõtteid leidub ka disainiettevõtete grupis. Sisearhitekthe töötab ka suuremates projekteerimis- ja arhitektuuribüroodes ning FIE-na.

Sisearhitektuuribüroosid oli käesolevas ülevaates vaatluse all 97, grupi müügitulu oli 61% suurem kui 2015. aastal (tabel 2.5). Eksporditulu olemasolu oli märkinud 9% sisearhitektuuriettevõtteid, kel see moodustas 18% tulust, kogu sisearhitektuuri grupi tulust andis eksport 4% nagu eelmiselgi vaatlusel.

Kuna ligi viiendikul sisearhitektuuri büroodel on täistööajaga töötajate arvuks märgitud null, võib arvata, et tegelikult ka töötajate arv kasvas võrreldes 2015. aastaga. Mediaankeskmise sisearhitektuuribüroo käive oli 2019. aastal 24,9 tuh eurot.

Suuremate, TOP 10-sse kuuluvate sisearhitektuuribüroode müügitulu moodustas ligi poole kogu sisearhitektuuribüroode grupi müügitulust (tabel 2.6).

Tabel 2.5. Sisearhitektuuribüroode põhinäitajad 2007–2019

	2007	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015, %
Ettevõtete arv	40	47	84	97	15
Töötajate arv	81	69	119	118	-1
Müügitulu, tuh €	2 762,8	1 798,8	3 203,8	5 172,3	61
Kasum, tuh €	609,5	195,8	307,3	625,9	104
Rentaablus, %	..	11,0	9,6	12,1	26
Eksporditulu, tuh €	123,2	194,0	57

Allikas: Äriregister

Neil ettevõtetel, kel põhitegevus on sisustuse või mööbli müük või valmistamine ja sisearhitektuur on kõrvalalaks, on võetud arvesse just jaotatud müügitulust arhitektuuri osa.

Sisearhitektuuribüroode müügitulu moodustas 2019. aastal 9% ringis kogu arhitektuurivaldkonna ettevõtete müügitulust sarnaselt 2015. aastale.

2019. aasta parimate interjööride seas kerkisid Eesti Sisearhitektide Liidu aastapreemia laureaatidena esile Park Hotell Viljandi (Kaos Arhitektid Margit Argus, Margit Aule jt) ja Suure-Jaani Tervisekoda (sisearhitektuur: Riin Kärema, Kerli Lepp, Mare Pöld).

Tabel 2.6. Suuremad sisearhitektuuri ettevõtted müügitulu alusel 2015 ja 2019*

2015	Müügi- tulu, tuh €	Töö- tajate arv	2019	Müügi- tulu, tuh €* *	Töö- tajate arv
1 Vaikla Disain OÜ	158,4	3	Joonprojekt OÜ	543,7	2
2 Pille Lausmäe Sisearhitektuuribüroo OÜ	151,9	4	Nobe Disain OÜ (Sirea OÜ)	515,5	6
3 Pink OÜ	147,4	2	Pink OÜ	332,1	5
4 A3 OÜ	147,3	1	Pille Lausmäe Sisearhitektuuribüroo OÜ	318,5	3
5 Krause Disain OÜ	131,7	4	DM3 OÜ	156,1	1
6 Jan & Ken OÜ	120,4	3	Vaikla Disain OÜ	142,4	4
7 Stúdio Truus OÜ	120,1	3	Kuup Disain OÜ	138,4	2
8 Saha In OÜ	116,6	4	VL Sisearhitektuur OÜ	137,1	3
9 VL Sisearhitektuur OÜ	103,7	2	Ace of Space OÜ	132,7	3
10 Laika, Belka & Strelka OÜ	92,3	2	Superellips OÜ	128,5	3
Kokku TOP 10	1 289,8	28	Kokku TOP 10	2 545,0	32
TOP 10 osakaal, %	40	24	TOP 10 osakaal, %	49	27

*võib sisaldada sisustustoodete müüki

Allikas: Äriregister

2.1.3.2. Maastikuarhitektuur

Maastikuarhitektuur tegeleb linnaruumi ja maapiirkondade planeerimise ning kujundamisega. Maastikuarhitektid kavandavad ja kujundavad elumupiirkondi, puhkealaid, parke jm. Osa ettevõtteid tegeleb maastikuarhitektuuri kõrval maastikuhoolduse, maastikuehituse või haljastusega. Maastikuarhitektuuriga tegelevad nii maastikuarhitektid kui üldarhitektid. Hea maastikuarhitektuuri tunnuseks on paiga olemuse säilimine, kus olemasolevad maastikuväärtused on säilitatud ja võimalusel esile toodud.

Maastikuarhitekt peaks Eesti Maastikuarhitektide Liidu hinnangul olema vähemalt nelja-aastase akadeemilise erialase haridusega diplomeeritud spetsialist, kelle põhiliseks tegevuseks on maastiku ruumiline kujundamine. Eesti Maastikuarhitektide Liitu kuulub 86 liiget. Keskkonna ruumilise planeerimisega tegelevaid spetsialiste ühendab Eesti Planeerijate Ühing.

Maastikuarhitektid on ruumiloomes varasemast nähtavamal kohal. 47 maastikuarhitektuuri ettevõtte müügitulu oli 2019. aastal kokku 1,9 mln eurot, eelmise nelja aastaga oli grupi käive peaaegu kahekordistunud (tabel 2.7) ning kasumlikkus tõusnud 12,5%-le (2015. a 5%). Suuremad maastikuarhitektuuri ja planeerimisega tegelevad ettevõtted on esitatud tabelis 2.8.

Maastikuarhitektuuri ettevõtted on üldjuhul väikesed, mediaankeskmises ettevõttes oli üks töötaja ja käibeks 15,9 tuhat eurot. Ligi kolmandikul ettevõtetel täistööajaga töötajaid aastaaruannete andmeil ei olnud, seega on grupi töötajate arv mõnevõrra alahinnatud. Et maastikuarhitektuurile spetsialiseerunud ettevõtteid on teada suhteliselt vähe, on TOP 10 ettevõtete osakaal sektori müügitulust kõrge, 71%.

Tabel 2.7. Maastikuarhitektuuri ettevõtete põhinäitajad 2007–2019

	2007	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015, %
Ettevõtete arv	12	18	34	47	35
Töötajate arv	37	43	56	57	2
Müügitulu, tuh €	1173,9	870,7	1 009,2	1923,8	91

Allikas: Äriregister

Maastikuarhitektuuri ettevõtted tegutsevad enamjaolt kas Tartus või Tallinnas ning selle lähimbruseses, kuid ka mujal Eestis (Pärnu- ja Võrumaal jm). Ruumiline planeerimine ja maastikuarhitektuur on üheks tegevusalaks ka mitmel suuremal ettevõttel (näiteks Hendrikson ja KO OÜ, Kobras AS, Skepast & Puhkim OÜ, Entec Eesti OÜ jt). Avalikus sektoris töötab samuti maastikuarhitekte.

Maastikuarhitektide Liidu aastapremia 2019 pälvis Valga Linnaväljak (autorid Gianfranco Franchi, Chiara Tesi, Rea Sepping).

Tabel 2.8. Suuremad maastikuarhitektuuri ettevõtted müügitulu alusel 2015 ja 2019

2015	Müügi- tulu, tuh €	Töö- tajate arv	2019	Müügi- tulu, tuh €	Töö- tajate arv
1 Artes Terrae OÜ	269,4	7	AB Artes Terrae OÜ	455,9	10
2 Kivisilla OÜ*	65,5	3	Loovmaastik OÜ	141,9	2
3 Lootusprojekt OÜ	59,0	4	Lootusprojekt OÜ	134,8	4
4 Aarens Projekt OÜ	58,9	3	Aarens Projekt OÜ	124,4	2
5 Ruum ja Maastik OÜ	49,3	1	TajuRuum OÜ	111,1	3
6 Ruumi Grupp OÜ	47,4	2	Kino Maastikuarhitektid OÜ	93,9	4
7 Kino OÜ	42,1	3	Väli OÜ	92,0	2
8 Vertland OÜ	38,8	1	Maastikuarhitektuuri büroo OÜ	78,9	2
9 Sfäär Planeeringud OÜ	35,5	1	Ruumi Grupp OÜ	68,3	1
10 TajuRuum OÜ	34,4	2	Ruum ja Maastik OÜ	62,4	2
Kokku TOP 10	700,3	27	Kokku TOP 10	1363,6	32
TOP 10 osakaal, %	69	48	TOP 10 osakaal, %	71	56

*maastikuarhitektuuri osa müügitulust

Allikas: Äriregister

2.1.3.3. Sidusala – ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted

Ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise ettevõtted tegelevad põhitegevusala (EMTAK 2008 järgi 71121) kõrval ka arhitektuurse projekteerimisega, kuid ülekaalus on insener-tehniline projekteerimine. Siia kuuluvad Eesti suurimad projekteerimisettevõtted, kus töötab nii ehitusinseneri,

konstruktooreid, arhitekte, planeerijaid, geodeete jt. Laiema tegevusspektri tõttu on ettevõtteid rohkem kui arhitektuurse projekteerimise alal ja juhtivad ettevõtted on suuremad.

Kuna käesolev uuring on loomemajanduse keskne ja vaatab põhitegevusalana arhitektuuri (EMTAK 71111), siis on uuringuga hõlmatud eelkõige need tegevusala 71121 ettevõtted, kel on projekteerimisega tegelemist kinnitav registreering Majandustegevuse Registri (MTR), mis viitab kindlamale seosele projekteerimisega. Kõigist 2019. aastal põhitegevusalaks 71121 märkinud 1271 ettevõttest oli MTR registreering 2021. a augustis olemas ligi pooltel³.

Arhitektuuri sidusalana on käesolevas uuringus võetud vaatluse alla 765 ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamisega tegelevat äriettevõtet 2385 töötajaga ja müügituluga 150 mln eurot (tabel 2.9). Viimase nelja aastaga oli müügitulu üle kolmandiku kasvanud.

2019. aastal oli ettevõttes keskmiselt 3,1 töötajat (2,4 töötajat 2015. a), keskmine müügitulu oli 196 tuhat eurot (117 tuhat eurot 2015. a). Seejuures saadi 2019. aastal 66% müügitulust suuremates, vähemalt viie töötajaga ettevõtetes, keda oli kokku 116 (15%). Enam kui pooltel ettevõtetel (56%-l) oli üks töötaja ja 7%-l täistööajaga töötajaid ei olnud. Mediaankeskmise ettevõtte müügitulu oli 40,0 tuhat eurot (2019).

Tabel 2.9. Ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise ettevõtete põhinäitajad 2008–2019

	2008	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015, %
Ettevõtted põhitegevusena					
Ettevõtete arv	762	783	860	765	-11
Töötajate arv	2279	1958	2082	2385	15
Müügitulu, mln €	118,5	82,2	110,3	149,52	36
Kasum, mln €	15,2	10,0	9,8	19,6	100
Rentaablus, %	12,8	12,2	9,7	13,1	35
Eksport, mln €	12,4	13,1	6
sh ettevõtted kõrvaltegevusena					
Töötajate arv	60	29	
Müügitulu, mln €	9,3	5,38	
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	...	196	158	115	-27
FIE-de tulu, mln €	...	1,30	1,24	1,38	11
Hõivatute arv kokku	...	2154	2240	2500	12
Müügitulu kokku, mln €	...	83,5	111,5	150,9	35

Allikad: Äriregister, Statistikaamet

³ MTR registreeringut mitte omanud ettevõtetest 53%-l ei olnud täisajaga töötajaid ja 33%-l oli üks töötaja.

Tabel 2.10. Suuremad ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamise ettevõtted 2015 ja 2019

2015	Müügi- tulu, tuh €	Töötajate arv	2019	Müügi- tulu, tuh €	Töötajate arv
1 Amhold AS	4 570	76	SWECO Projekt AS	4 868	65
2 Reaalprojekt OÜ	3 374	137	Infragate Eesti AS	4 816	34
3 Novarc Grupp AS	2 931	49	Inseneribüroo Telora-E AS	4 114	37
4 SWECO Projekt AS	2 827	51	Novarc Grupp AS	3 961	62
5 Teede Tehnokeskus AS	2 594	48	CES OÜ	3 371	63
6 K-Projekt AS	2 554	36	Skepast & Puhkim OÜ	3 178	27
7 Keskkonnaprojekt OÜ	2 214	42	Reaalprojekt OÜ	2 937	57
8 Telora-E AS	1 840	30	Keskkonnaprojekt OÜ	2 477	48
9 Sweco EST OÜ	1 817	27	K-Projekt AS	2 472	50
10 Tari AS	1 758	28	DMT Insenerid OÜ	1 963	36
Kokku TOP 10	26 662	524	Kokku TOP 10	34 157	479
TOP 10 osakaal, %	24	26	TOP 10 osakaal, %	23	20

Allikas: Äriregister

Kõrvaltegevusalana märkis ehituslikku insener-tehnilist projekteerimist ja nõustamist enda majandustegevuse aastaaruandes 2019. aastal 29 ettevõtet, kel selle ala müügitulu oli kokku 5,4 mln eurot.

Arhitektitegevusi tõi ühena tegevusaladest esile 5 projekteerimisettevõtet, müügituluks sel alal oli 2,4 mln eurot, arhitektidest töötajaid arvatavalt 30 ringis.

Suuremad ehitusliku projekteerimise ettevõtted müügitulu alusel on esitatud tabelis 2.10 (kogu müügitulu alusel). Kümne suurema ettevõtte osakaal kogu sektori müügitulus on ligi neljandik.

Ekspordiga tegelenud ettevõtteid oli 2019. aastal 54 ehk 7%, nende müügitulust moodustas eksport kokku 36% (2015.a 33%). Osa välisturule töötavaid ettevõtteid kuuluvad välismaalastele. Olulisemateks välisturgudeks suurematel eksportijatel olid Rootsi ja Soome.

Ligi pooled ettevõtted (49%) tegutsesid Tallinnas, 17% mujal Harjumaal, 13% Tartumaal ja teistes maakondades 21%.

Koos sidusvaldkonnaga oli loomemajanduslikus arhitektuuri valdkonna ettevõtetes 2019. aastal hõivatud kokku 3700 inimest, müügitulu saadi 209 mln eurot (tabel 2.11). Lisaks panustas avalik sektor arhitektuurivaldkonda 1,5 mln eurot (Kultuuriministeerium, Kultuurkapital ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus) – lähtuvalt eesmärgist tagada riigis kvaliteetne avalik ruum.

Tabel 2.11. Arhitektuurivaldkonna koondnäitajad 2019. aastal

	Arhitekti- ettevõtted	Sidusala ettevõtted	Kokku
Äriühingud	615	765	1 380
Hõivatute arv	1 102	2 385	3 487
Müügitulu, mln €	56,3	149,5	205,8
Mittetulundusühingud (MTÜd)	8	-	8
Hõivatute arv	16	-	16
Tulu, mln €	0,3	-	0,3
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)	82	115	197
Tulu, mln €	1,3	1,4	2,7
Avaliku sektori toetus, mln €	1,5	..	1,5
<i>Äriühingute ja MTÜ-de arv kokku</i>	623	765	1 388
<i>Hõivatute arv kokku</i>	1 200	2 500	3 700
<i>Müügitulu kokku, mln €</i>	57,9	150,9	208,8
<i>Kogutulu koos avaliku sektori toega</i>	59,4	150,9	210,3

2.1.4. Eksport

Arhitektuuriettevõtted osutasid Äriregistri andmeil teenuseid väljapoole Eestit 2019. aastal kokku 1,7 mln euro eest nagu ka 2015. aastal (tabel 2.12). 2019. aastal märkis Äriregistrile esitatud majandusaasta aruandes eksporditulu 39 ettevõtet ehk 6% äriettevõtetest (2015. a 60 ettevõtet ehk 11%). Välisurgude osa müügitulus on endiselt võrdlemisi väike, 2019. aastal 3,1% arhitektiettevõtete müügitulust (2015. a 4,7% ja 2016. a 5,2%). Viimastel aastatel on ettevõtete tähelepanu keskendunud siseturule, kus nõudlus on püsinud üsnagi hea ja vabu ressursse välisuruga tegelemiseks ei ole jätkunud.

Lähema vaatluse alla võetud 2019. aastal kümne suurema eksportija peamised sihtturud olid Aasia riigid (Afganistan 39% grupi eksporditulust), Läti (14%), Saksamaa, Norra, Venemaa, Hiina, Rootsi (kõik 7%), lisaks Leedu, Soome ja mõned teised riigid. 10 suurema eksportija osakaal kogu arhitektiettevõtete eksporditulust oli 88%.

Ehitusliku projekteerimise ettevõtted (sidusala) on olnud välisurgudel edukamad kui arhitektuuribürood. 2019. aastal müüdi teenuseid välisurule 13,1 mln euro eest (2015. aastal 12,4 mln euro eest), mis moodustas 36% ekspordivate ettevõtete müügitulust. Ehitusliku projekteerimise ettevõtted said ekspordist 9% müügitulust (2015. a 12%).

Lähemalt vaadeldud kümne välisurule enim teenuseid müünud ehitusprojekteerimise ettevõtete peamine turg oli 2019. aastal konkurentsilt Rootsi (62% ekspordikäibest), järgnesid Soome (17%), Prantsusmaa, Läti, Norra ja Taani. 10 suurema eksportija ekspordikäive moodustas 78% kogu ehitusliku projekteerimise ettevõtete ekspordist.

Seega oli eksport arhitektuurivaldkonnas koos sidusalaga 2019. aastal suurenenud 14,9 mln eurole (2015. a 14,1 mln eurot) ja seda just tänu sidusalale.

Tabel 2.12. Arhitektiettevõtete ja ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ettevõtete teenuste eksport 2011–2019

	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015, %
Arhitektiettevõtted	0,4	1,7	1,73	0
Ehituslik insener-tehnilise projekteerimise ettevõtted	..	12,4	13,12	6
Kokku		14,1	14,85	5

Allikas: Äriregister

2021. aastast alates avaldab Statistikaamet teenuste väliskaubanduse andmestikus ka eraldi arhitektuuri-alaste teenuste ekspordi ja impordi andmeid. 2021. aasta eksporditi neil andmeil arhitektuuri-teenuseid 7,8 mln euro väärtuses ja imporditi 6,2 mln euro väärtuses.

Ekspordi edendamine on arhitektuuribüroodele enamasti kulukas, väliskonkurssidel osalemisega ja konkursitöödega kaasnevad raha- ja ajakulu, mis ei tarvitse osutada tulemuslikuks. Tihti tuleb kaasata suurem meeskond: arhitektid, konstruktorid, graafilised disainerid jt. Tekivad kulud tõlkimisele, kohalkäimisele, maketi ja võistlustöö saatmisele jne. Väliskonkursside tase on kõrge ja osalejaid arvukalt.

Ekspertide hinnangul on hanked ja võistlused tihti kohalikus keeles, peab teadma kohalikke seadusi, peavad olema vabad finantsvahendid, tihti on tegemist spetsialiseerunud büroode eelistamisega, aga

Eesti bürood teevad peaaegu kõike. Seega on hädavajalik kohaliku partneri kaasamine, keda peab tundma ja saab usaldada.

Eesti Arhitektide Liit on toetanud loovisikute stipendiumi abil rahvusvahelistel arhitektuurivõistlustel osalemist. Arhitektide võistluskavandid on saanud mitmeid tunnustusi, kõrgeid kohti ja rahalisi preemiaid. Näiteks Soome Rahvusmuuseumi arhitektuurivõistlusel 2019. aastal sai Eesti arhitektuuribüroo DAGOpen tihedas konkurentsis 185 võistlustöö seas neljanda koha. Hästi läks DAGOpeni ideekavandil ka Vilniuse kontserdimaja arhitektuurivõistlusel, kus 272 osaleja seas jagati 13.-25. kohta. Soome Pori Satakunnan muuseumi laienduse kavandite konkursil pälvis žüriipoolse tunnustuse 73 töö hulgas arhitektuuribüroo KARISMA arhitektide töö.

Eestis korraldatud rahvusvahelistel konkurssidel osutuvad sageli edukaks ka välismaised arhitektid. 2019. aastal korraldatud Ülemiste reisiterminali arhitektuurse ideekonkursi võidutöö "Light Stream" autorid on Zaha Hadid Architects (Suurbritannia) koos Esplan OÜ-ga.

Eesti arhitektuuri ekspordi edendamiseks on tegelenud Eesti Arhitektuurikeskus projekti „Eesti arhitektuuri ekspordi tiigrihüpe“ raames, mida on toetanud ka EAS Euroopa Regionaalarengu Fond kahes etapis kokku ligi 500 tuh euroga.

Arhitektuuri ekspordi edendamiseks tehtavate pingutuste tulemused ei ilmne kiiresti ja ekspertide hinnangul nõuab välisturundus pikemaajalist süsteemset tegevust.

Välisriikides esindavad Eesti arhitektuuri sealsed saatkonnahooned. 2019. aastal avati Moskvast renoveeritud saatkonnahoone, mille sisearhitektuurse lahenduse autoriks olid KAOS Arhitektid (Toomas Adrikorn, Margit Argus, Margit Aule ja Kaiko Kerdmann), projekteerimisega tegelesid Innopolis Insenerid ja IB Telora.

EXPO 2020 maailmanäitusel Dubais Eestit esindava paviljoni autoriks on Andrus Kõresaar. 2021.-2022. aastale edasi lükatud EXPO-I külastas Eesti paviljoni juba esimesel kuul üle 30 tuhande inimese.

2.2. NÕUDLUS

Käesoleva uuringu raames loomemajanduse ettevõtete seas läbiviidud küsitluse tulemused näitasid, et arhitektuuriettevõtetal oli nõudlus üsnagi hea: ligi pooled (46%) vastasid novembris 2021, et siseriiklik nõudlus on suurem kui suudame pakkuda, 31%-l oli nõudlus ja pakkumine tasakaalus, vaid 8%-l oli nõudlus kesisevõitu (15% ei osanud vastata). Küsitlusele vastas 13 ettevõtet.

Arhitektuuriteenuste nõudlust mõjutavad ehitistesse, rajatistesse, maastikukujundusse ja elukeskkonda tehtavad investeeringud. Tellijaiks on nii avalik kui erasektor, sh eraisikud. Nõudlust on aidanud suurendada Euroopa Liidu tugifondide toel riigi ja kohalike omavalitsuste poolt elluviidavad projektid. Investeeringutega ehitistesse ja rajatistesse kaasneb vajadus arhitekti- ja ehituskonsultatsiooniteenuste järele alates planeerimisest ja projekteerimisest kuni ehitusprotsessi ehitusjärelvalveni.

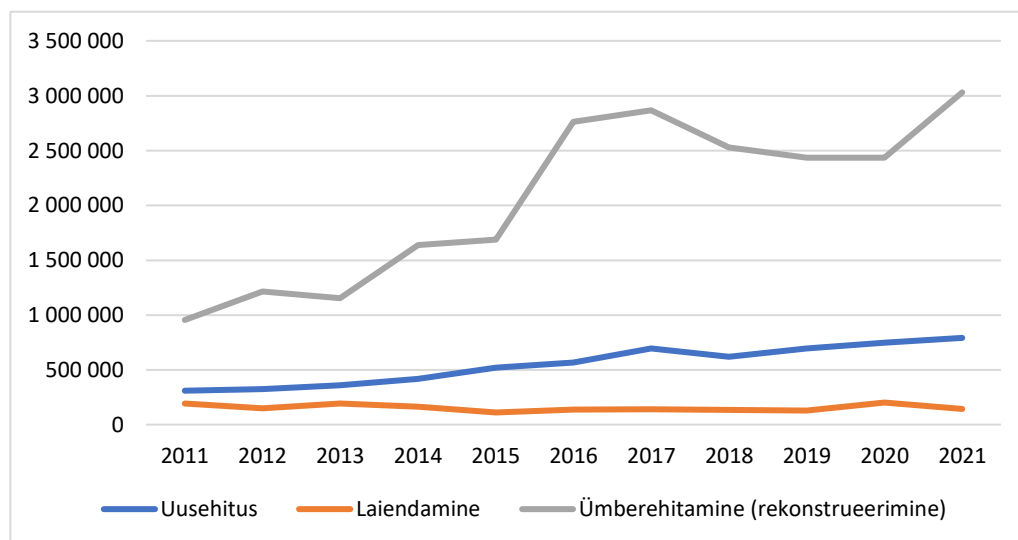
Paljude ehitiste kavandamiseks korraldatakse avalikke arhitektuurikonkursse. EV 100 juubeli puhul algatatud arhitektuuriprogramm „Hea avalik ruum“ jätkus ka peale juubelit. Programm hõlmas arhitektuurivõistlusi Eesti linnade linnasüdame avaliku ruumi uuendamiseks. Uuendatud linnasüdame saavad lisaks veel Lihula, Tapa, Elva, Kuressaare. Paide jt keskused. Linnakeskuste väljaehitamiseks on linnavalitsused saanud kaasata EL tugifondide abi. Ka Eesti Maastikuarhitektide Liit on igal aastal korraldanud konkursse parima maastikuarhitektuurse lahenduse saamiseks koostöös omavalitsustega.

Muutusi arhitekti-inseneriteenuste nõudluses peegeldab ehitus- ja kasutuslubade väljaandmise ja ehitusturu mahu statistika (tabelid 2.13, 2.14).

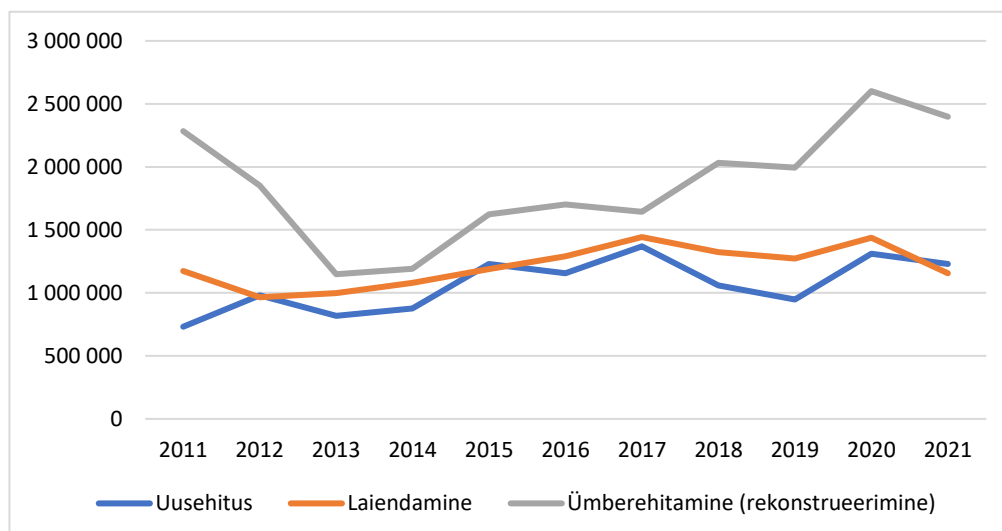
Aastatel 2015-2021 nõudlus uutele eluruumidele suurenes ja elamuehituse elavnemine jätkus. Jõudsalt kasvas korterelamute renoveerimine. Eluhoonete uusehituse lube ja rekonstrueerimise ehituslube anti viimastel aastatel oluliselt suuremale pinnale kui aastail 2012-2015 (joonis 2.3). Mitteeluhoonete ehituslubade väljaandmine on kasvanud mõõdukamalt (joonis 2.4).

2021. aastal jätkas nõudlus uute eluruumide järele kiiret kasvu, ületades pakkumise, mistõttu eluruumide hinnatõus kiirenes. 2021. aastal alustati rekordiliselt suurel arvul uute eluruumide ehitust (10,4 tuhat eluruumi 2021, 6,8 tuh 2020, 4,8 tuh 2019; joonis 2.5).

Joonis 2.3. Eluhoonete ehitusele väljaantud ehitusload 2011-2020, m²

Allikas: Statistikaamet

Joonis 2.4. Mitteeluhoonete ehitusele väljaantud ehitusload 2011-2021, m²

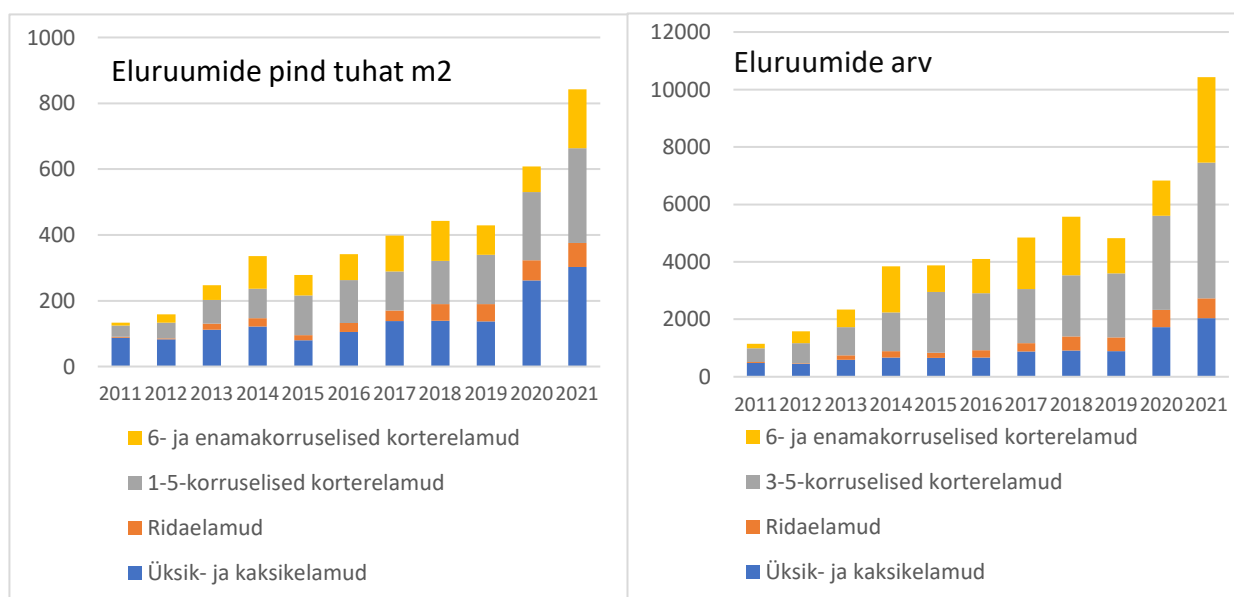
Allikas: Statistikaamet

Tabel 2.13. Hoonetele väljaantud ehitusload (uusehitus) 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Eluhooned										
Eluruumide arv	3 035	3 049	3 941	5 588	6 021	7 877	6 990	8 025	8 833	8 773
Pind tuh m2	326	361	420	521	567	701	620	695	748	793
Mitteeluhooned										
Mitteeluhoonete arv	2 415	2 321	2 289	3 421	2 514	2 578	1 979	2 233	2 584	2 611
Pind tuh m2	981	818	876	1 232	1 158	1 372	1 060	948	1 312	1 232

Allikas: Statistikaamet

Joonis 2.5 Uute eluhoonete ehitamise alustamine 2001-2021 - eluruumide arv ja pind (tuh m2)

Allikas: Statistikaamet

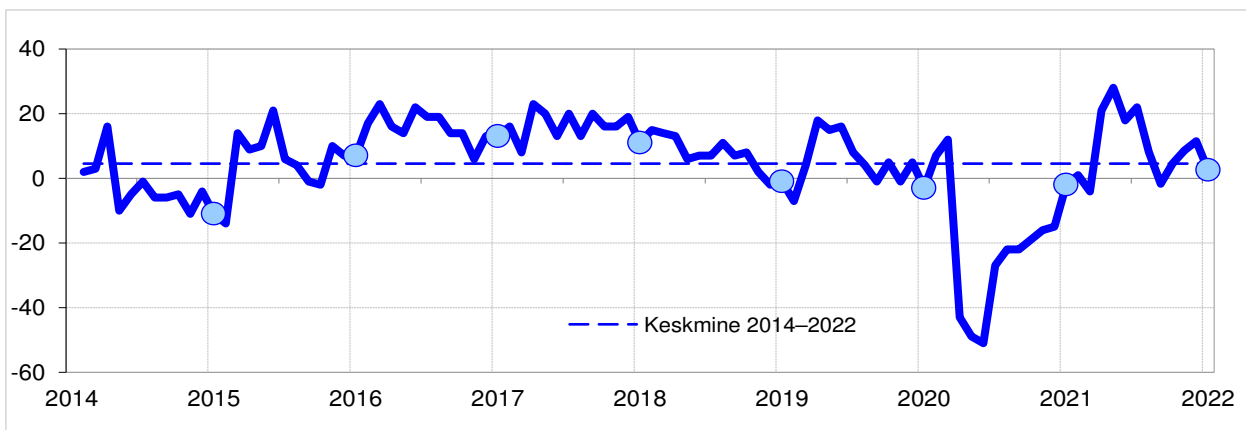
Seega olid aastad 2016-2019 ehitusturu mahu kasvu aastad. Elamuehitus kasvas jõudsalt, moodustades 2020. aastal üle neljandiku kogu ehitusturust. Elavnes korterelamute ehitus, samuti sotsiaalhoolekandeametuste hoonete ehitus, pereelamute osakaal vähenes veidi (tabel 2.13, joonised 2.5, 2.7).

2020. aastal vähenes ehitusturu maht pandeemia kaudsel mõjul 2%, langesid just mitteeluhoonete ehitusmahud (12%), kuid kasv jätkus eluhoonete ehituses (12%) ja rajatiste ehituses (1%). 2021. aastal pöördus ehitusturg jälle kasvule, suurenedes püsivhindades 9%, tekkisid aga materjalide tarneraskused, tuues kaasa hinnatõusu.

Üle poole ehitusettevõtete poolt tehtud tööde väärtusest jääb Harjumaale (54% 2020. a), sh 38% Tallinna.

Arhitektiteenuste nõudluse kasvu trendi viimastel aastatel kinnitab EKI arhitekti-inseneritegevuste baromeeter, mille kindlustunde indikaator liikus aastail 2016-2018 enamjaolt positiivsel poolel, ent 2020. aastal elati üle pandeemiaga kaasnenud tuntav nõudluse langus (joonis 2.6). Baromeetri küsitluse andmeil on arhitekti- ja inseneriettevõtete ressursid rakendatud märksa suuremal määral kui teistes teenindusharudes, näiteks 2022. aasta I kvartal algul oli rakendatus keskmiselt 93%, teeninduses tervikuna samal ajal 84%.

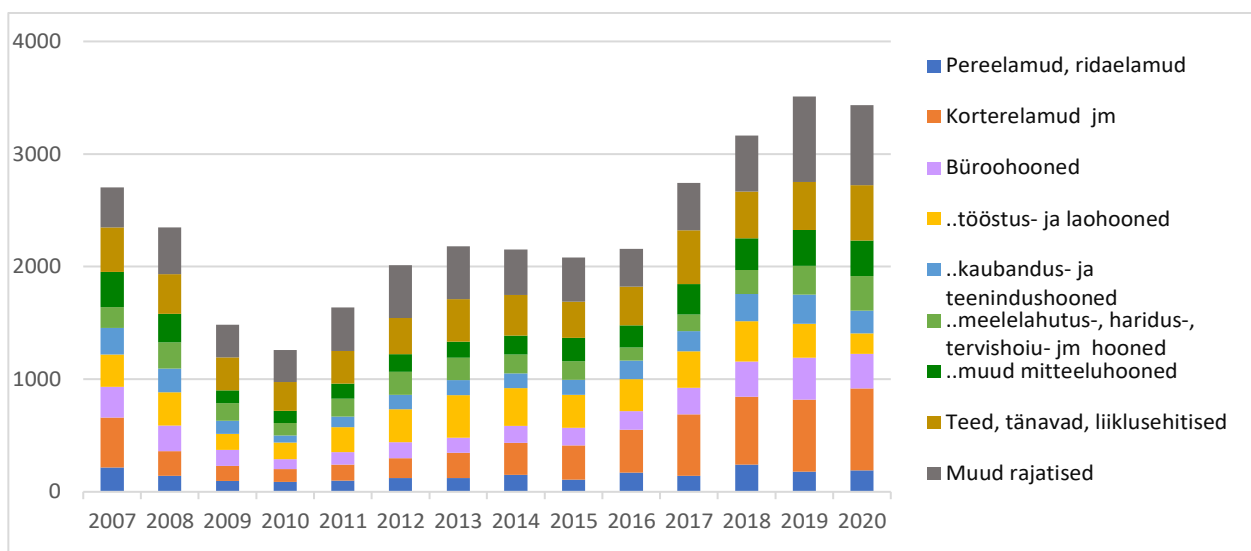
Joonis 2.6 EKI arhitekti-inseneritegevuste baromeetri kindlustunde indikaator (sesoonselt tasandamata)

*Kindlustunde indikaator on koondnäitaja, mis peegeldab muutusi tellimuste mahus ja töötajate arvus

Allikas: EKI

Joonis 2.7. Ehitusettevõtete poolt tehtud ehitustööd ehitise tüübi järgi 2007-2020 (mln eurot)

Allikas: Statistikaamet

Tabel 2.14. Ehitusettevõtete poolt tehtud ehitustööd ehitise tüübi järgi (alltöövõtuta) 2015 - 2020

Ehitise tüüp	Tööde maht* mln €			Osakaal kogu tööde mahus %		Töö-maht 2020/2015 %
	2015	2019	2020	2015	2020	
Eluhooned kokku	409,9	816,5	916,9	19,4	26,7	124
ühe- ja kahepereelamud	96,4	131,7	150,3	4,6	4,4	56
ridaelamud	9,5	45,5	38,3	0,4	1,1	303
korterelamud	297,5	606,5	671,9	14,1	19,6	126
muud eluhooned	6,5	32,9	56,3	0,3	1,6	766
Mitteeluhooned kokku	956,0	1508,9	1317,1	45,2	38,4	38
hotellid, majutus- ja toitlustushooned	43,9	80,2	69,6	2,1	2,0	59
büroohooned	158,6	374,2	308,3	7,5	9,0	94
kaubandus- ja teenindushooned	132,9	260,7	203,6	6,3	5,9	53
transpordi- ja sidehooned	27,7	16,5	24,4	1,3	0,7	-12
tööstus- ja laohooned	293,3	300,2	181,4	13,9	5,3	-38
meelelahutus-, haridus-, tervishoiu- jms hooned	164,1	255,2	305,5	7,8	8,9	86
muud mitteiluhooned	135,5	221,9	224,3	6,4	6,5	66
Rajatised kokku	747,8	1185,6	1200,0	35,4	34,9	60
torujuhtmed, side- ja elektriliinid	285,3	359,9	346,4	13,5	10,1	21
heitvee- ja jäätmekäitlusrajatised	33,1	47,9	63,2	1,6	1,8	91
teed, liiklusehitised, tänavad	323,1	427,4	491,9	15,3	14,3	52
muud rajatised (sh nt pargid).	106,3	350,5	298,4	5,0	8,7	181
Ehitised kokku	2113,7	3511,0	3433,9	100	100	62

* sisaldab nii uusehitust kui renoveerimis- ja remonditöid

Allikas: Statistikaamet

2.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

2.3.1. Riiklikud toetusmeetmed

Arhitektuuriette võttes on äriette võttes ja nende tegevuskuludid riiklikult ei finantseerita. Riik omab aga vastutust elukeskkonna eest, niisiis on vajalik arhitektuuri kui elukeskkonna kujundaja sisulise taseme hoidmine ja riigi arhitektuuripoliitika elluviimine. Riigieelarvest toetatakse Eesti Arhitektide Liidu, Eesti Sisearhitektide Liidu ja Eesti Maastikuarhitektide Liidu kui tunnustatud loomeliitude tegevust vastavalt loomeliitude ja loovisikute seadusele (tabel 2.15).

Tabel 2.15. Arhitektuuri valdkonna riiklik rahastamine Kultuuriministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali poolt 2008–2019 (tuh eurot)

	2008	2011	2015	2019
Kultuuriministeeriumi eelarvest				
Toetus loomeliitudele loomeliitude seaduse alusel				
Eesti Arhitektide Liit	50,8	59,1	78,0	97,8
Eesti Sisearhitektide Liit	22,9	27,0	32,3	48,5
Eesti Maastikuarhitektide Liit	-	-	-	19,7
Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ (tegevustoetus)	-	19,2	30,0	105,0
Osalemine Veneetsia arhitektuuri biennaalil	19,2	20,8	30,0	41,0
Arhitektuuri üritused, rahvusvahelised arh-võistlused	61,8	43,6	-	-
Arhitektuuri ja disaini arendusprojektid	34,0
Kultuuriministeeriumi eelarvest kokku	154,7	169,7	170,3	346,0
Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitalilt*				
Eesti Arhitektide Liit	272,6	184,0	221,9	190,8
sh tegevustoetus	...	90,7	123,4	131,2
Eesti Sisearhitektide Liit	68,8	81,9	140,8	134,0
sh tegevustoetus	15,3	34,8	74,8	87,4
Eesti Maastikuarhitektide Liit	-	15,8	42,7	81,0
sh tegevustoetus	-	-	28,6	37,2
Eesti Kunstiakadeemia	91,3	52,3	127,6	73,3
Eesti Arhitektuurikeskus MTÜ	13,9	111,2	84,8	87,0
Tallinna Tehnikaülikooli arhitektuuri instituut	19,0	18,0
Arhitektuurikirjastused (ajakiri „Maja“ vm)	17,3	17,0	59,4	98,5
Ruumiharidus MTÜ	...	14,5	20,6	33,9
Muud toetused arhitektuurile	257,6	134,4	38,2	138,3
sh erinevad preemiad	70,8
Kultuurkapitalist arhitektuurile kokku	721,5	614,1	755,0	854,8
Riigieelarvest ja Kultuurkapitalist kokku*	876,2	783,8	925,3	1200,8

*Arhitektuuri sihtkapital toetab ka disaini valdkonda

Allikad: Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital

Riigieelarvest rahastatakse veel Arhitektuurimuuseumi kui riikliku muuseumi tegevuskulusid (2019. a kokku 981 tuh euro eest koos halduskuludega), antud uuringus käsitletakse teda muuseumide valdkonnas.

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali poolt toetatakse lisaks arhitektuurile ka disaini valdkonda. Tabelis 2.14 on toodud suuremad toetuse (stipendiumide) saajad. Eesti Arhitektide Liit, Eesti Sisearhitektide Liit ja alates 2015. aastast ka Eesti Maastikuarhitektide Liit saavad loomeliitudena Eesti Kultuurkapitalilt iga-aastast tegevustoetust.

Arhitektuurivaldkonda rahastati seega Kultuuriministeriumi eelarvest ja Eesti Kultuurkapitali kaudu 2019. aastal kokku 1,2 mln euroga ja 2015. aastal 925 tuh euroga (v.a arhitektuurimuuseum).

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapital stipendiumidega toetati muuhulgas järgmisi tegevussuundi:

- arhitektuurialaste väljaannete publitseerimine – raamatud, ajakirjad, näituste kataloogid, arhitektuuriajaloo alased väljaanded (ajakiri MAJA, aastaraamat Ruumipilt jt);
- arhitektuurialased näitused, arhitektide isiknäitused (sh Eesti Arhitektuurimuuseumis, Disaini- ja Arhitektuurigaleriis);
- arhitektuurialased loengud, loengusarjad;
- noortele suunatud ettevõtmised (sh koolinoorte arhitektuurikonkursi korraldamine);
- arhitektuurialased filmid (sh portreefilmid, lühifilmid arhitektuuriobjektidest jm);
- arhitektuuriüliõpilaste jt õppereisid ja vaatluspraktika välismaal ja Eestis, stipendiumid magistriõpinguteks välismaal (näiteks Aalto ülikoolis),
- osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuses;
- arhitektuurikonkursid, aastapreemiad ja nendega seotu – kataloogid, žürii töö jm;
- mitmesugused arhitektuurisündmused, sh seminarid, konverentsid, Tallinna Arhitektuuri biennaal, sümposium SISU jne;
- loomingulised stipendiumid, loometöötoetused
- juubelitoetused arhitektidele;
- senioride tegevus (sh väljasõidud Eestis);
- installatsioonid (heli- ja valgusinstallatsioonid).

Arhitektuuripreemiaid annavad välja nii kolm loomeliitu kui ka Kultuurkapital. Nominentide ja laureaasidega on avalikkusel võimalik lahkesti tutvuda veebilehel www.arhitektuuripreemiad.ee. Preemiade kategooriad uuenevad aastast aastasse.

Sisearhitektide Liit andis arhitektuuri sihtkapitali toel välja aastapreemiaid parimale avalikule ruumile, ajaloolisele interjööri, büroole, parimale kodule, restoranile, näitusele ja parimale installatsioonile.

Eesti Maastikuarhitektide Liit annab preemiaid välja neljast vaatenurgast: parim avalik ruum –õu/hoov – ajutine ruum – spordi või mänguväljak.

Arhitektuuriajakiri Maja ja kultuurileht Sirp premeerivad silmapaistnud kirjutisi.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) toetas arhitektuuriettevõtteid 2015.-2019. aastal peamiselt loomemajanduse ettevõtete ekspordivõime arendamise programmi raames.

Enda ekspordivõime arendamise projektidele said EAS kaudu toetust 2015.-2019. aastal kümme arhitektuuriettevõtet kokku ligi 518 tuh eurot (tabel 2.16), sealhulgas toetati üht arhitektuuriettevõtet

sisustustoote ekspordi edendamisel ja üht ettevõtet peegelmaja ekspordi edendamisel. Kahe ekspordivõime arendamise toetust saanud ettevõtte põhitegevusala oli ehitusliku projekteerimine. Eksporditoetust saanud kümnest ettevõttest neljal oli 2019. majandusaasta aruannete andmeil ka tõesti eksport olemas, kahel mitte, kahel puudus usaldusväärne info ja üks oli tegevuse lõpetanud.

Tabel 2.16. EAS poolt toetatud arhitektuuriettevõtted 2015-2019

Programm	Ettevõtete arv	Toetuse summa, tuh €
Loomemajanduse ettevõtete ekspordivõime arendamise toetamine	10	517,9
Kokku		517,9

Allikas: EAS

Lisaks on olnud võimalik arhitektuuriettevõtetele osaleda EAS poolt loomeetevõtetele korraldatud koolitustel, seminaridel, üritustel ja sündmustel, aastail 2014-2020 osales neil vähemalt 63 arhitektuuriettevõtet (arvestuslik toetuse summa 273 tuh eurot).

Eesti Arhitektuurikeskus (EAK) on saanud EAS vahendusel toetust arhitektuuriekspordi tiigrihüppe projekti tegevuste elluviimisel kahes etapis (loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetus, rahastajaks Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF; tabel 2.17).

Tabel 2.17. EAS poolt toetatud Eesti Arhitektuurikeskuse tegevused 2016-2020

Eesmärk	Programm	Toetus, tuh €	Aasta
Arhitektuuriekspordi tiigrihüpe	Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetamine	299,2	2017
Tallinna Arhitektuuribiennaali korraldamine 2017	Rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamine	30,0	2017
Tallinna Arhitektuuribiennaali korraldamine 2019	Rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetamine	30,0	2018
PuitAIT vol 3	Ekspordi, tootearenduse ja digitaliseerimise suurprojektid	49,0	2018
Arhitektuuriekspordi tiigrihüpe vol 2	Loomemajanduse tugistruktuuride arendamise toetamine	200,0	2019
Kokku		618,2	

Allikas: EAS

Käesoleva uuringu raames loomemajanduse ettevõtete seas läbiviidud küsitluse tulemused näitasid, et enamik arhitektuuriettevõtteid ei olnud EAS toetusi taotlenud. EAS poolt toetatud tegevustes oli osaletud eelkõige seminaridel ja koolitustel (31% vastanud ettevõtetest), mõned ettevõtted olid osalenud õppereisidel (15%). Paljudest muudest meetmetest ei olnud üle poolte ettevõtete teadlikud, ligikaudu kolmandikul ei olnud osalemissoovi tekkinud ja mõned, kes soovisid osaleda, ei saanud seda teha.

Arhitektiettevõtted ei olnud ka muudest institutsioonidest kuigipalju toetusi taotlenud ja mõned taotlused olid jäänud rahuldamata.

Küsitletud ettevõtted märkisid, et üldiselt ei vajata toetusi, kui aga riigi majandusel peaks minema kehvemini, oleks kasu riiklike objektide olemasolust (riigihangetest). Toodi siiski esile vajadust erinevate toetuste ja tugiteenuste järele: märgiti kasvu- ja arengutoetuse vajadust, erialaste koolituste ja täiendõppe vajadust, töötajate kvalifikatsiooni tõstmise vajadust. Toetust vajatakse tarkvara uuendamiseks, tehnilise baasi ja litsentside tarbeks, digitaliseerimises uute sammude astumiseks. Oluliseks peetakse valdkonna väärtustamist ühiskonnas ja moraalset toetust.

Juba eelmistes loomemajanduse kaardistustes on tulnud esile arhitektiettevõtete vajadus toetusele tarkvaraprogrammide litsentside ja arvutipargi uuendamiseks teenuse kvaliteedi tõstmise eesmärgil.

2.3.2. Organisatsioonid

Eesti Arhitektide Liit (EAL, asutatud 1921) on pikaajaliste kogemustega arhitekte esindav ja arhitektuurielu edendav organisatsioon, 2021. aastal tähistati liidu 100-ndat juubelit. Liidul oli 2022. aasta veebruari seisuga 411 liiget. Arhitektide Liit tegeleb arhitektuuriürituste ja -võistluste korraldamisega, antakse välja arhitektuuripreemiaid. EAL juurde moodustatud kutsekomisjon annab välja kutsequalifikatsiooni tunnistusi. EAL esindab Eesti arhitekte rahvusvahelistes organisatsioonides, sh Euroopa Arhitektide Nõukogus (ACE).

Eesti Sisearhitektide Liit (ESL, asutatud 1990), ühendab oma kutsealal tegutsevaid sisearhitekte, esindab nende huve ja arendab erialast suhtlust. Liidu eesmärgiks on arendada Eesti sisearhitektuuri, aidates kaasa esteetilise ja inimsõbraliku elukeskkonna loomisele ja sisearhitekti elukutse väärtustamisele. ESL on Rahvusvahelise Sisearhitektide Ühenduse (IFI) liige. 2022. aasta algul oli liidus 219 liiget. Liit on andnud välja kutsequalifikatsiooni tunnistusi sisearhitektidele. Sisearhitekte kuulub ka Eesti Disainerite Liitu.

Eesti Maastikuarhitektide Liit (EMAL, asutatud 2003) on professionaalseid maastikuarhitekte ühendav erialaliit, mis on Rahvusvahelise maastikuarhitektide föderatsiooni (International Federation of Landscape Architects – IFLA) täisliige, esindades seeläbi Eesti maastikuarhitekte rahvusvahelisel tasandil. Liit on riiklikult tunnustatud loomeliit ja riiklikul tasemel maastikuarhitekti kutse väljaandja Eestis. 2022. aasta algul oli liidus 86 maastikuarhitekti.

Maastikuarhitektide Liit korraldab maastikuarhitektuuriga seotud üritusi, annab välja kuukirja veebis ja maastikuarhitektuuri alaseid preemiaid.

Eesti Arhitektuurikeskus (EAK) on loodud tugikeskusena arhitektuurivaldkonna arendamiseks. 2008. aastast tegutseva keskuse eesmärgiks on kaasaegse Eesti arhitektuuri ja linnaehituse edendamine ning arendamine, arhitektuurialase teadlikkuse kasvatamine, arhitektuuriinfo kogumine, vahendamine ja levitamine kodu- ja välismaal.

EAK sooviks on jõuda erineva publikuni tegutsedes nii üksikisiku tasemel, kui ka riiklikul, regionaalsel ja globaalsel tasandil. Arhitektuurikeskus kujundab Eesti arhitektuuri rahvusvahelist nägu, korraldades mitmekesise programmiga Tallinna Arhitektuuri Biennaali (TAB) ning Eesti ekspositsiooni Veneetsia arhitektuuri biennaalil. Lisaks korraldab Eesti Arhitektuurikeskus välkloenguid, linnafoorumeid, arhitektuuri võistlusi- ja näitusi, viib läbi arhitektuurisektori arengukoolitusi ning annab välja head kaasaegset arhitektuuri tutvustavaid trükiseid.

2019. aasta sügisel toimunud viiendat Tallinna Arhitektuuri Biennaalil „Ilu loeb“ käis külastajaid paljudest riikidest. Arhitektuurikeskus on aktiivselt kaasanud arhitektuuri- ja ruumitemaatikasse laiemat avalikkust, näiteks välkloengute sarja kaudu. Esmakordselt korraldati 2019. aastal nn Open House Tallinn, sündmus, mille raames tutvustati Tallinna hooned ja arhitektuurseid objekte laiemale avalikkusele - giidide juhitud ekskursioonidel said külastajad sisse astuda ja tutvuda hoonetega, kuhu muidu ei pääse (näiteks EKA uus hoone, Lutheri masinasaal jt). Arhitektuurikeskuse üks töösuund on olnud arhitektuurihariduse edendamine (koolitused lastele), samuti erialased täiendkoolitused arhitektidele.

Eesti Arhitektuurikeskus tegeleb ka Eesti arhitektuurbüroode ekspordi edendamisega.

Eesti Planeerijate Ühing (EPÜ, loodud 2002) on ruumilise planeerimisega tegelevate spetsialistide ühendus, kuhu kuulub üle 90 liikme. Eesmärgiks on võetud parima planeerimisalase praktika tutvustamine, eestisesse planeerimisalase koostöö ja planeerimise meetodika arendamine ning kogemuste ja info vahetus planeeringutega tegelevate spetsialistide vahel. Ühing on ühtlasi ruumilise keskkonna planeerija kutse väljastajaks. EPÜ on rahvusvahelise organisatsiooni European Council of Town Planners liige.

Eesti Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liit (EKEL, asutatud 1994) on ehituskonsultatsiooniteenuseid osutavate ettevõtete ühendus, kelle eesmärgiks on projekteerimis- ja konsultatsioonitegevuse arendamine ning oma liikmete tegevuse toetamine nii sise- kui ka välisturul.

2020. aastal kuulus liitu 63 ehitusalaseid projekteerimis- ja konsultatsiooniteenuseid pakkuvat ettevõtet kokku 767 töötajaga, sh ka arhitektibüroosid. EKEL liikmete ehituskonsultatsiooniteenuste käive (omakäive) oli 2019. aastal 51 mln eurot⁴. EKEL on Insenerkonsultantide Rahvusvahelise Föderatsiooni (FIDIC) liige.

EKEL tunnustab iga-aastaselt parimaid ehitusprojekte: 2021 aastal pälvisid suurima tunnustuse hoonetest Rotermanni Ajamaja (peaprojekterija Nordecon AS, arhitektuurse lahenduse autoriks KOKO arhitektid OÜ), parimaks rajatiseks valiti Tallinna Vanasadama Admiralisild (peaprojekterija EstKonsult OÜ, arhitektuur Hollandi büroolt Plein06).

2.3.3. Seosed teiste valdkondadega ja loomemajanduse sees

Arhitektuur on seotud ehituse ja ehitusmaterjalitööstusega, sõltudes ehitustehnoloogiast, regulatsioonidest, materjalide valikust, mis annavad võimalused ja piirangud arhitektuursete lahenduste loomiseks. Sisearhitektuur seondub sisustuskaupade ja -materjalide tootmisega, disainiga, mööbli, sisustustekstiilide tootmisega. Kasutatakse nii omamaiseid tooteid ja materjale kui ka välismaist toodangut. Maastikuarhitektuur seostub lisaks dendroloogia ja haljastustaimedega.

Arhitektide loomingut teostus on kulukas, ehitise valmimise väärtusahel sisaldab kulutusi ehitustegevusele. Hea arhitektuur võib olla n-ö eestvedajaks kogu ehitussektorile ja sellega seotud aladele (kinnisvaraarendus, ehitusmaterjalitööstus jm) ning tõsta kogu selle sektori mainet ja soodustada ekspordi. Sellise sünergia kohta on edukaid näiteid teistest riikidest, näiteks Hollandist. Arhitektuuri seoseid teiste valdkondadega illustreerib joonis 2.8.

Arhitektuur seostub kaudselt teiste loomemajanduse aladega sel moel, et arhitektide kujundatud ruumiline keskkond võib moodustada kõigile meeldiva ja loomemajandusele sobiva ning inspireeriva keskkonna. Siseruimide kujundus seondub disainiga. Maastikuarhitektuur aitab luua inimkeskse ruumi.

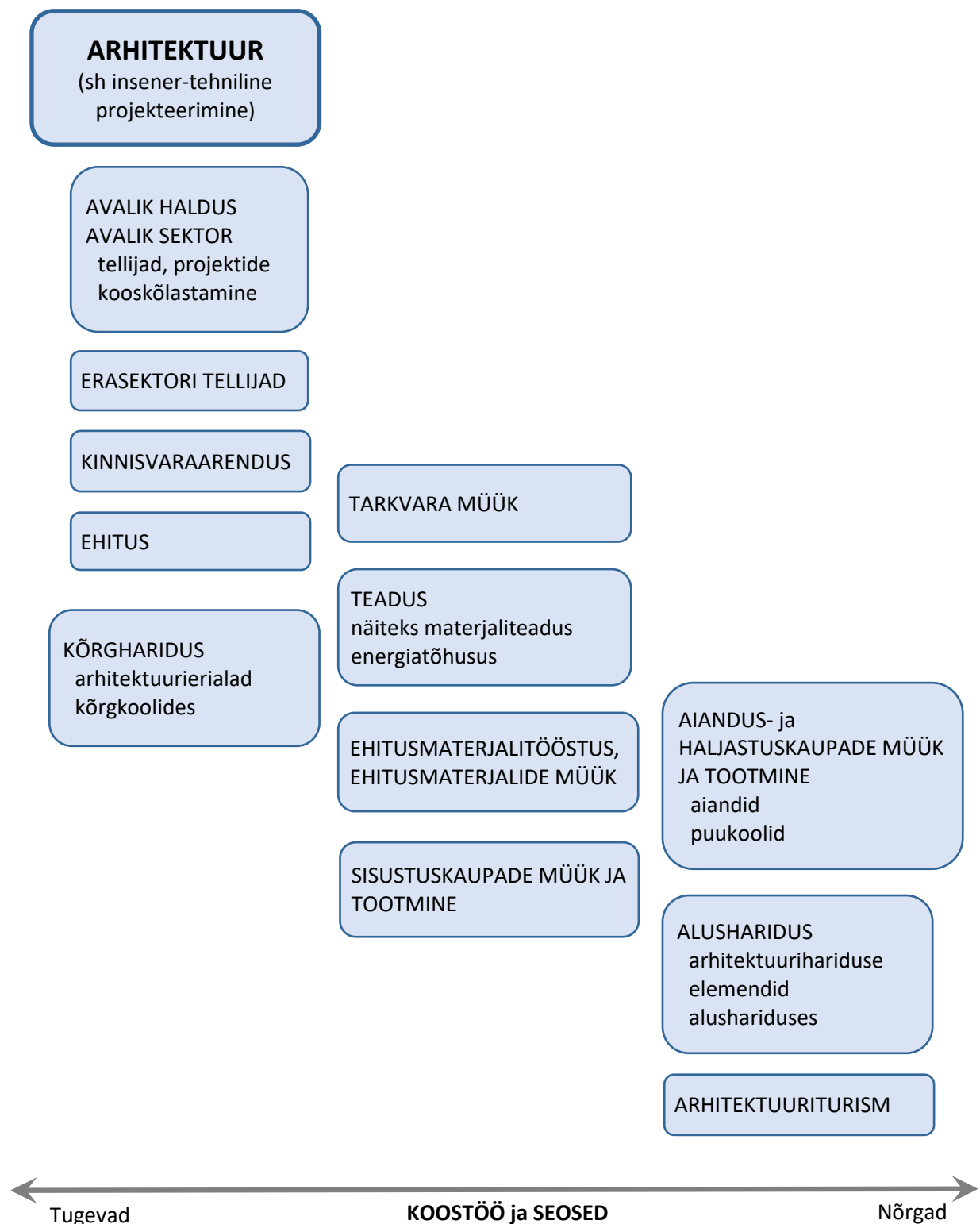
Arhitektuuril on seoseid loomemajanduse sees nii kirjastuste, muuseumide, filminduse, raamatukogudega kui ka meediaga. Kirjastused annavad välja arhitektuurialast kirjandust, sh Eesti arhitektide loomingut ja arhitektuuri ajalugu kajastavaid väljaandeid, paljusid neist on toetanud Eesti Kultuurkapital.

2017. aastal loomeliitude algatusel loodud MTÜ Arhitektuurikirjastus annab välja arhitektuuriajakirja Maja (neli korda aastas); Eesti Kunstiakadeemia väljaannet Ehituskunst, publitseeritakse näitusekatalooge. Erialaraamatukogud on arhitektidele Eesti Kunstiakadeemia raamatukogu ning Arhitektuurimuuseumi raamatukogu. Laiemale avalikkusele avatud raamatukogudest on võimalik arhitektuurialast teavet leida kõigil huvilistel. Keskmuseumi staatuses Arhitektuurimuuseumi raamatukogu täiendamist on aidanud rahastada Kultuurkapital, mis on toetanud ka arhitektuurialaste filmide tegemist. Muuseumid kasutavad sisekujunduses ja näituste kujundamisel arhitektide ja sisearhitektide abi. Näiteks näituse Eesti arhitektid Torontos (Eesti Arhitektuurimuuseumis) aitasid kujundada ÖÖ-ÖÖ arhitektid.

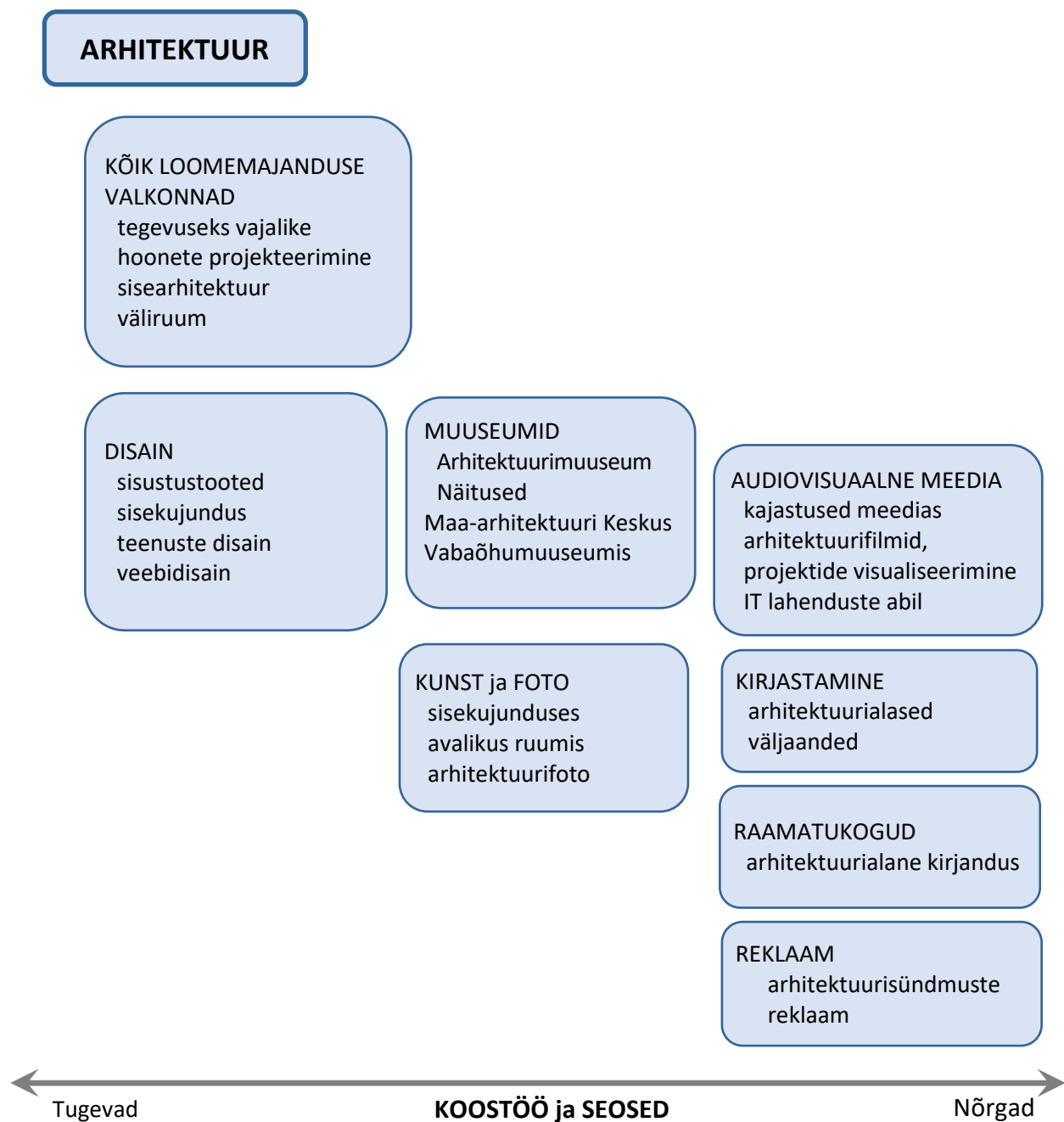
Seoseid teiste loomemajanduse valdkondadega illustreerib joonis 2.9.

⁴ Eesti Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liidu aastaraamat 2021.

Joonis 2.8. Arhitektuuri seoseid teiste valdkondadega

Joonis 2.9. Arhitektuuri seoseid teiste loomemajanduse valdkondadega

2.4. HARIDUS

Eestis on võimalik õppida arhitektuuriga seotud erialasid järgmistes kõrgkoolides:

Eesti Kunstiakadeemia (EKA)

Tallinna Tehnikaülikool (TalTech)

Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK)

Eesti Maaülikool (EMÜ)

Eesti Kunstiakadeemia (EKA) on olnud Eesti arhitektuuri taseme kujundaja ning on praegugi arhitektuurihariduses kesksel kohal. EKA esindab akadeemilise suunaga arhitektuuriharidust. Käesoleval ajal koolitatakse arhitekte arhitektuuriteaduskonnas arhitektuuri ja linnaplaneerimine ning sisearhitektuuri erialal. Lisaks pakub EKA võimalust õppida magistritasemel urbanistikat rahvusvahelise inglisekeelse õppekava alusel. EKA arhitektuuriteaduskond on Euroopa Arhitektuurihariduse Assotsiatsiooni ja Põhjamaade Arhitektuuriakadeemia liige.

Arhitektuuri ja linnaplaneerimise erialal toimub arhitektiõppe viieaastase integreeritud õppena, mis annab magistrikraadi. Aastail 2016-2021 oli lõpetajaid kokku 86, s.o aastas keskmiselt 14 (tabel 2.18). Urbanistika alal kaitsti keskmiselt 4 magistrikraadi aastas. Maastikuarhitekte EKA enam ei koolita.

Sisearhitektuuri alal on bakalaureuseõppe lõpetajaid rohkem kui magistriõppe lõpetajaid. Aastail 2016-2021 lõpetas bakalaureuseõppe aastas keskmiselt 11 ja magistriõppe 3 sisearhitekti. Vahepealsetel aastatel oli õppekava nimetuseks sisearhitektuur ja mööblidisain.

EKA viieaastase arhitektiõppe lõpetajad saavad taotleda diplomeeritud arhitekt, tase 7 kutsekvalifikatsiooni, mis on tähtajatu. Edasiste töökogemuste baasil on võimalik edaspidi taotleda volitatud arhitekti, tase 7 kutsekvalifikatsiooni. EKA võtab magistriõppesse ka Tallinna Tehnikakõrgkooli lõpetanud rakendusarhitekte, kes magistriõppe läbimisel saavad taotleda diplomeeritud arhitekt, tase 7 kvalifikatsiooni.

Tallinna Tehnikakõrgkoolis (TTK) on võimalik õppida rakendusarhitektuuri. Nelja-aastane õppekava annab rakendusliku kõrghariduse (diplomiõpe). Lisaks arhitektuurse projekteerimise ja planeerimise temaatikale ja kunstiainetele saadakse süvendatud teadmisi projekteeritavate hoonete tehnilisest toimivusest (energiatõhusus, akustika, valgustus, sisekliima), rõhk on ehituskonstruktivse mõtlemise arendamisel. 2016-2021 lõpetas TTK kokku 123 rakendusarhitekti, s.o 20 lõpetajat iga-aastaselt.

Sisuliselt saavad õppijad rakendusarhitekt, tase 6 kutsestandardile vastava hariduse. Rakendusarhitektil on võimalik kvalifikatsiooni tõstes jõuda vastutusõigust omava diplomeeritud arhitekti kutseni, mis eeldab kas magistriõppe läbimist või 3-aastast planeerimise või arhitektuurse projekteerimise alast töökogemust.

Tallinna Tehnikaülikoolis (TalTech) on võimalik õppida arhitektuuri viieaastase integreeritud õppekava alusel, mille läbimisel saadakse magistrikraad ja diplomeeritud arhitekt, tase 7 kutse. Piisava töökogemuse omandamisel on võimalik taotleda volitatud arhitekti kutset, kel on võimalik omal vastutusel projekte kavandada. 2016.-2019. aastal oli sel erialal keskmiselt 10 lõpetajat aastas. 2020.-2021. aastal suurenes lõpetajate arv 21-22-le aastas.

Maastikuarhitektuuri oli TalTechis võimalik õppida nii bakalaureuseõppes (õppekava maastikuarhitektuur ja keskkonnajuhtimine) kui magistriõppes. Maastikuarhitektuuri eriala lõpetas 2016-2019 bakalaureusena keskmiselt 10 lõpetajat aastas, magistrina 4-5 lõpetajat aastas. Eriala õpetamine Taltechis on lõpetatud.

Eesti Maaülikool (EMÜ) on pikaajaliste traditsioonidega maastikuarhitektide koolitaja. Käesoleval ajal toimub bakalaureuseõpe EMÜ-s keskkonna planeerimise ja maastikukujunduse erialal, seejärel on

võimalik maastikuarhitekti eriala omandada magistriõppes. 2016.-2019. aastal lõpetas Eesti Maaülikooli maastikuarhitektuuri magistriõppe kokku 56 üliõpilast (aastas keskmiselt 14).

Euroakadeemia suleti augustis 2020. Sisearhitektuuri eriala õpetati nelja-aastase rakenduskõrghariduse õppena, lõpetajaid oli aastail 2016-2020 kokku 65. Kogu tegutsemisaja jooksul oli selle kõrgkooli sisekujunduskunsti või sisearhitektuuri eriala lõpetajaid kokku 711, sh ka välisüliõpilasi. Õpe oli tasuline.

Ruumivaldkonna huviharidust pakub alates 2011. aastast tegutsev **Arhitektuurikool** (MTÜ Ruumiharidus). Algkooli- ja põhikooliõpilastele pakutakse arhitektide juhendamisel ruumialast huvikoolitust Tallinnas Soolalao ruumes ja Tartus Aparaaditehases. Arhitektuurikooli tunnid on suunatud ruumilise mõtlemise arendamisele, tutvutakse ühe teemaga, arutatakse mõisteid ja küsimusi; ehitatakse, meisterdatakse, joonistatakse. Gümnaasiumiastmes on mõnedes koolides võimalik valikaineks valida „Arhitektuur ja elukeskkond“. Arhitektuurikool tegeleb ka õpetajate ja täiskasvanute koolitamisega.

Võrreldes ettevalmistatud spetsialistide arvu nelja-aastaste perioodide lõikes, ilmneb, et uute magistri- või integreeritud õppe lõpetanud arhitektide arv on jäänud enam-vähem püsivaks: aastail 2016-2019 oli neid 189 ja aastail 2012-2015 187 (vt tabel 2.19), väike kasv tuli just TalTechi arhitektide arvelt. Maastikuarhitektide ettevalmistamine on olnud pikemat aega üsna püsival tasemel, aastail 2008-2019 kaitses magistrikraadi keskmiselt 18 maastikuarhitekti aastas, enamik neist Maaülikoolis.

Bakalaureuseõppe või rakenduskõrghariduse diplomioõppe lõpetajaid oli arhitektuuri õppekavadel aastail 2016-2019 kokku 257, s.o veidi vähem kui aastail 2012-2015. Sealjuures lõpetas vähem rakendus- ja sisearhitekthe, suurenes aga maastikuarhitektuuri lõpetanud bakalaureuste arv nii TalTechis kui EMÜ-s. Maaülikoolis on vastava eriala nimetuseks nüüd *keskkonna planeerimine ja maastikukujundus*. Sisearhitekthe on koolitatakse bakalaureuseõppes nüüd tagasihoidlikumal arvul kui varasematel aastatel, sest Euroakadeemia lõpetas tegevuse 2020. aastal.

Heal tasemel maastikuarhitekthe on koolitatud arvukalt ja valdkonna ekspertide arvamust mööda vajadus selle eriala spetsialistide järele püsib.

Samas võib oletada, et olemasolevate büroode väiksuse tõttu ei ole noortel arhitektidel kuigi lihtne leida erialaseid töökohti, ehkki turusituatsioon on arhitektiettevõtetele hetkel soodne.

Arhitektiettevõtete hinnangul on aga tööjõu leidmisega probleeme. Käesoleva uuringu raames läbiviidud küsitlusele vastamisel märkisid arhitektiettevõtteid, et EKA lõpetanud arhitekthe ei ole lihtne leida. Tõdeti, et hariduses on märgata kaootilisust, spetsialistide pädevus ei ole alati piisaval tasemel, sh näiteks digioskuste osas, insenerioskused jäävad mõnikord nõrgaks. Kvalifitseeritud tööjõu nappus on arhitektiettevõtetele tülikas probleem, ligi 70% loomemajanduse küsitlusele vastanud ettevõtteid märkis seda väga olulise probleemina. Riigi tegevust arhitektuurivaldkonnas erialase hariduse taseme parandamisel hinnati ligi 40% küsitlusele vastanud ettevõtete poolt täiesti ebapiisavaks ja 15% poolt pigem ebapiisavaks, teisalt, ligi pooled vastanud (46%) hindasid seda pigem piisavaks.

Arhitektidele on vajalikud ka täiendkoolituse võimalused, mida võiks olla praegusest rohkem. IT-alaseid koolitusi (tarkvarakoolitusi) teevad vastavat tarkvara müüvad IT-firmad. Hinnatud on Eesti Kunstiakadeemia korraldatavad pikemad muinsuskaitse, arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täienduskoolitused, mis on heaks eelduseks muinsuskaitseameti tegevusloa taotlemisel. Maastikuarhitektide erialaliit on koolituse puudujääki püüdnud täita erinevate konverentside, seminaride ja koolituste korraldamisega, sest maastikuarhitektuur on eriala, kus ennast pidevalt tuleb täiendada.

Tabel 2.18. Arhitektuuriga seotud erialadel kõrgharidusega lõpetajate arv 1993–2021

	1993- 2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Eesti Kunstiakadeemia								
<i>Arhitektuur ja linnaplaneerimine</i>								
bakalaureuseõpe*	135	-	-	-	-	-	-	-
magistriõpe	10	-	-	-	-	-	-	-
integreeritud bak+mag-õpe	197	18	10	16	14	11	19	16
<i>Urbanistika magistriõpe</i>	40	-	4	3	5	3	5	5
<i>Maastikuarhitektuur magistriõpe</i>	17	3	-	-	-	-	-	-
<i>Sisearhitektuur**</i>								
bakalaureuseõpe	248	11	9	3	10	16	14	16
magistriõpe	35	2	5	1	2	-	3	9
Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK)								
<i>Rakendusarhitektuur</i>	500	28	10	17	36	19	22	19
Eesti Maaülikool (EMÜ)								
<i>Keskkonna planeerimine ja maastikukujundus (bakalaureuseõpe)</i>	-	1	12	11	13	16	6	12
<i>Maastikuarhitektuur</i>								
bakalaureuseõpe	354	-	-	-	-	-	-	-
magistriõpe	142	7	11	17	15	13	16	21
Tallinna Tehnikaülikool (Taltech)								
<i>Maastikuarhitektuur</i>								
bakalaureuseõpe	82	8	9	9	11	10	7	7
magistriõpe	57	2	3	5	4	6	3	2
<i>Arhitektuur</i>								
Integreeritud õpe	8	12	8	10	10	13	21	22
Euroakadeemia***								
<i>Sisekujunduskunst, sisearhitektuur</i>								
diplomi- ja bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	633	13	15	7	16	8	19	..

* aastani 2001 arhitektuur;

** sisearhitektuuri ja mööblidisaini õppekava

*** varem Euroülikool, suletud alates 2020

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

Tabel 2.19. Arhitektuuriga seotud erialadel kõrgharidusega lõpetajate arv 1993–2019

	1993- 2007	2008- 2011	2012- 2015	2016- 2019
Eesti Kunstiakadeemia (EKA)				
<i>Arhitektuur ja linnaplaneerimine</i>				
bakalaureuseõpe	135	-	-	-
magistriõpe	10	-	-	-
integreeritud bak+mag-õpe	111	46	58	51
<i>Urbanistika magistriõpe</i>	19	5	16	15
<i>Maastikuarhitektuur magistriõpe</i>	5	8	7	-
<i>Sisearhitektuur</i>				
bakalaureuseõpe	176	45	38	38
magistriõpe	17	6	14	8
Tallinna Tehnikakõrgkool (TTK)				
<i>Rakendusarhitektuur</i>	317	103	108	82
Eesti Maaülikool (EMÜ)				
<i>Keskkonna planeerimine ja maastikukujundus (bak-õpe)</i>	-	-	1	52
<i>Maastikuarhitektuur (bak-õpe)</i>	203	151	-	-
magistriõpe	51	50	48	56
Tallinna Tehnikaülikool (TalTech)				
<i>Maastikuarhitektuur</i>				
bakalaureuseõpe	21	48	21	39
magistriõpe	18	17	24	18
<i>Arhitektuur (integreeritud õpe)</i>	-	-	20	41
Euroakadeemia				
<i>Sisearhitektuur (bak-õpe, rakenduskõrgharidus)</i>	247	280	119	46
Kokku magistriõpe ja integreeritud õpe	..	132	187	189
Arhitektuur, urbanistika (EKA, Taltech)	..	51	94	107
Maastikuarhitektuur (EKA, EMÜ, TalTech)	..	75	79	74
Sisearhitektuur (EKA)	..	6	14	8
Kokku bakalaureuseõpe, rakendusarhitektuur	..	627	287	257
Rakendusarhitektuur (TTK)	..	103	108	82
Maastikuarhitektuur (EMÜ, TalTech)	..	199	22	91
Sisearhitektuur (EKA, Euroakadeemia)	..	325	157	84

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

2.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED, TAKISTUSED⁵

Valdkonna sisemised tugevused

- Professionaalsus, kõrge tase
- Paindlikkus, kohanemisvõime
- Ajalooliselt tugev konkurentsi situatsioon, harjumus võistelda
- Järjepidev heatasemeline arhitektuuriharidus
- Hea praktika, kohaliku turu areng
- Palju häid spetsialiste
- Digitaalsete oskuste paranemine, digilahenduste arendamine
- Võimekus pakkuda täislahendusi
- Kvaliteetsed ja väljakujunenud koostööpartnerid
- Mitmekesised kogemused, mis tulenevad turu väiksusest
- Erialaliitude areng ja nende kuulumine rahvusvahelistesse erialaühendustesse
- Kutsekvalifikatsiooni süsteemi areng
- Rahvusvahelises võrdluses hea tase
- Eetilised omavahelised suhted

Valdkonna sisemised nõrkused

- Ettevõtted on valdavalt väikesed, ühemehefirmad
- Madalad teenuste hinnad
- Killustatus, koostöö puudumine ja vähene koostöövõime
- Nõrk väljund vastuseisus administratiiv-bürokratliku süsteemiga, tellija ei usalda spetsialisti
- Sõltuvus üldisest majanduse käekäigust, ehitussektori edust
- Hariduse kvaliteedi ebaühtlus
- Spetsialistide ebaühtlane pädevus
- Nõrgad insenerioskused arhitektidel, ehitusinseneride puudus
- Puudus arhitektuuri tehnikutest
- Intellektuaalset panust ei hinnata
- Oht kommertsialiseerida
- Maastikuarhitektide nõrk seadustamine riiklikul tasemel
- Planeeringute ruumilise kvaliteedi ebaühtlane tase, mis otseselt mõjutab loodava elukeskkonna kvaliteeti
- Arhitektid kirjutavad alla lepingutele, mis rikuvad nende autoriõigusi, ei suudeta piisavalt enda autoriõiguste eest seista

⁵Tugineb käesoleva uuringu raames läbiviidud küsitluses osalenud arhitektuuriettevõtete arvamustele

Välised tegurid – arenguvõimalused

- Üldised suunad: kvaliteetne ruum, energiatõhusus, rohepööre, taaskasutus, kestlikkus
- Elamuarenduste jätkuv nõudlus, ehitusturu stabiilsus
- Loomingu, hea disaini ja arhitektuuri suurem väärtustamine ja hindamine ühiskonnas tervikuna
- Riigi rolli suurendamine maastike väärtustamisel ja säilimisel
- Klientide teadlikkuse kasv
- Konsultatsiooniteenuste sagedasem kasutamine
- Materjalide täiustumine
- Digilahenduste areng
- Rahvusvahelise koostöö arenemine
- Valdkondadevahelise koostöö arenemine
- Uue põlvkonna ja uute väärtuste esiletulek
- Keskkonnateadlikkuse kasv
- Riigihangete suundumine loovust ja kvaliteeti väärtustavas suunas

Välised tegurid – ohud

- Turu ülekuumenemise ja „mulli“ lõhkemise, majanduslanguse oht
- Ehituse hindade kiire tõus, ehitusmaterjalide kättesaadavuse halvenemine ja hinnatõus, mis mõjutab uusarenduste hinda ja seeläbi ka nõudlust
- Venemaa agressioonist Ukrainas tulenevad mõjud
- Pandeemia jätkumine
- Administratiiv-bürookraatliku süsteemi vohamine, kooskõlastavate ametkondade ebaprofessionaalsus ja sõltuvus poliitikutest
- Ülereguleeritus
- Hinnapõhised odavhanked, mille tulemusena sünnib üldiselt ebakvaliteetne elukeskkond ning mis viivad projekteerijate tasud alla arhitektuurbüroode arendamiseks ja toimimiseks vajalikku taset
- Loomingulisuse ebapiisav väärtustamine, intellektuaalse panuse alahindamine
- Digiteenuste kõrge hind arhitektuuri sektorile
- Pakutavate teenuste madal hinnatase
- Ainult suurte tegijate eelistamine
- Ruumilised väärtused kannatavad kasumlikkuse seadmisel esiplaanile
- Riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil ei ole terve ja kaunis väliruum ning kvaliteetne elukeskkond piisavalt väärtustatud
- Madal arhitektuuri- ja planeerimisalane suutlikkus kohalikes omavalitsustes
- Arhitektuuripärandi ja väärtuslike maastike säilimine ja kaitse pole tagatud
- Autoriõiguse seaduse rikkumine arendajate ja ka osade omavalitsuste poolt

2.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 aastaks

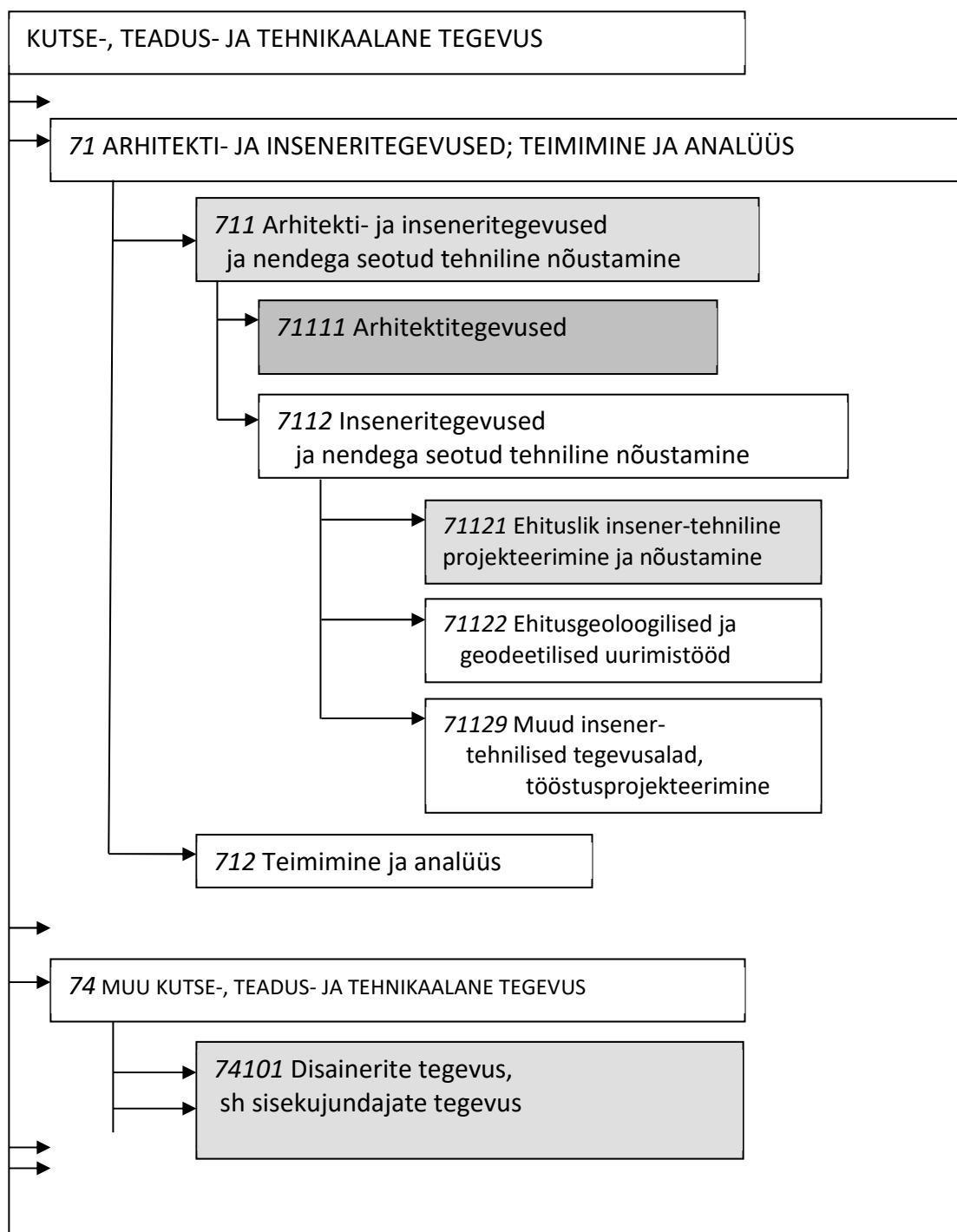
- Siseturu mahu suurenemine peaks lähiaastatel jätkuma
- Olukorda võivad muuta Venemaa agressioonist Ukraina vastu tulenevad kaudsed tagajärjed
- Energiasäästlike ehitiste osakaal tõuseb
- Teadvustatakse kliima soojenemisega kaasnevaid ohte
- Arhitektide töös ja vastutusalas annab häid tulemusi kutsestandardite ja kutsetunnistuste süsteemi toimimine
- Arhitektuuripoliitika käsitleb ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse osana ning püüab säilitada ja kasvatada selle väärtust.
- Riik väärtustab senisest enam kvaliteetset ruumi, elukeskkonda ja maastikku
- Riigipoolne juhtimine ruumiloome vallas paraneb, luuakse maa- ja ruumiamet kui ruumiloome tervikpilti haldav riikliku tugistruktuur
- Tallinnas luuakse Strateegiakeskus ja Tartus Ruumiloome osakond, millega koondatakse ühte üksusesse linnaruumi ja elukeskkonna visiooniloomega seotud ametid/ametnikud

8.7. EKSPERDID

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ja küsitluses osalenud ekspertidele.

Nimi	Organisatsioon
Veronika Valk-Siska	Kultuuriministeerium
Ingrid Mald	Eesti Arhitektide Liit
Kristiina Kupper	Eesti Maastikuarhitektide Liit
Kalle Karron	Eesti Ehituskonsultatsiooni Ettevõtete Liit
Ilmar Heinsoo	Eesti Arhitektide Liit
Andres Levald	Eesti Arhitektide Liit
	Joonprojekt OÜ
Gert Guriev	Kolm Pluss Üks OÜ
Indrek Kallas	Arhitektuuribüroo Korrus OÜ
Jaan Kuusemets	DAGOpen OÜ
Ville Lausmäe	VL Sisearhitektuur OÜ
Ra Luhse	Arhitektuuribüroo Luhse & Tuhal OÜ
Ülar Mark	Urban Mark OÜ
Kadi Metsmaa	Esplan OÜ
Tiiu Truus	Stuudio Truus OÜ
Kätlin Õlluk	Sirea OÜ

Lisa 2.1. Arhitekti- ja inseneritegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikatsioonis (EMTAK 2008)

Lisa 2.2. Arhitektitegevused Eesti majanduse tegevusalade klassifikatsioonis (EMTAK 2008)

711	Arhitekti- ja inseneritegevused ning nendega seotud tehniline nõustamine	
		Arhitekti- ja inseneriteenused, jooniste valmistamine, ehitusjärelvalve, mõõdistamine ja kaardistamine jms teenused
7111	Arhitektitegevused	
71111	Arhitektitegevused	<ul style="list-style-type: none"> - <i>arhitektuurse ja ruumilise ideelahenduse väljatöötamine*</i> - arhitektuuri- ja restaureerimisalane nõustamine - ehitiste arhitektuurne projekteerimine, jooniste valmistamine jm arhitektuuriteenused - linna- ja asulaplaneerimine (arhitektuurne ja ehituslik kavandamine) - maastikuarhitektuur (projekteerimine ja nõustamine) - <i>sisearhitektuur*</i> <p>Siia ei kuulu: sisekujundus, vt 74101 arvutikonsultantide tegevus, vt 62021, 62091</p>
7112	Inseneritegevused ning nendega seotud tehniline nõustamine	
71121	Ehituslik insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine	<ul style="list-style-type: none"> - insener-tehniline nõustamine: - projekti tehnilise teostatavuse ja projekti mõju uurimine - projekteerimiselne nõustamine ja konsultatsioonid - teostatavuse ja keskkonnamõju uuringud, projekti majanduslik hindamine - tehniline nõustamine olemasolevate seadmete osas - konstruktsioonide, mehaanika ja elektriinstallatsiooni hindamise teenused - eksperthinnangud kohtuvaidluste puhul - omanikujärelevalve - insener-tehniline projekteerimine: - kavandamine, eskiiside ja tööjooniste valmistamine (nt elamute- ja mitteamute, elektrivõrkude, telekommunikatsioonisüsteemide, transpordi-, veevarustuse-kanalisatsiooni- ja jäätmekäitlusobjektide, tootmis- ja tööstusobjektide projekterimine), - ehitusprojektide juhtimine omaniku või kliendi nimel, kindlustamaks ehitustöö vastavust projektile <p>Siia kuulub veel</p> <ul style="list-style-type: none"> - kütte- ja ventilatsiooni projekteerimine - tuleohutuslaste juhendite ja evakuatsiooniplaanide tegemine – hoonete inventariseerimine
71122	Ehitusgeoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd	
71129	Muud insener-tehnilised tegevusalad	<ul style="list-style-type: none"> - sh tootmisprotsesside, tootmisviiside ja -seadmete tehniline projekteerimine - masinaehitus- ja tööstusprojekteerimine - akustika ja vibratsiooniga seotud tehniline projekteerimine - muud tehnilist ekspertiisi nõudvad teenused

*Lisatud arhitektide soovitusel täpsustusena

Allikas: Äriregister